

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**PĀRROBEŽU MANTOJUMA LIETU VEŠANA PIE LATVIJAS NOTĀRA:
TEORIJA, PRAKSE, PROBLĒMJAUTĀJUMI**

BAKALaura DARBS

Autore: **Laura Laviņa**

Studentu apliecības Nr.: **117088**

Darba vadītāja: **Mg. iur Kristīne Zīle**

RĪGA 2020

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbs “Pārrobežu mantojuma lietu vešana pie Latvijas notāra: teorija, prakse, problēmjautājumi” sniedz plašu ieskatu par pārrobežu mantojuma lietu vešanu tiesisko regulēju Eiropas Savienībā un tā piemērošanu Latvijā, vedot mantojuma lietas. Galvenais darba mērķis ir izpētīt notāra funkcijas un lomu pārrobežu mantojuma lietās, kā arī apskatīt problēmjautājumus, ar kuriem notāriem nākas saskarties, piemērojot gan Eiropas Savienības, gan nacionālos tiesību aktus. Plašais Eiropas Savienības regulējums par mantojuma pārrobežu lietām tiek salīdzināts ar nacionālo tiesisko regulējumu, tādējādi izvērtējot, vai pastāv trūkumi vai neatbilstība starp šiem tiesiskajiem regulējumiem. Darbā plaši tiek pētīts jēdziena “tiesa” tvērums, lai noskaidrotu, vai Latvijas notārs ir uzskatāms par tiesu Mantošanas regulas izpratnē.

Pētījuma rezultātā autore secina, ka Latvijas notārs nav uzskatāms par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē, līdz ar to notāram pārrobežu mantojuma lietā jurisdikcija ir jānosaka atbilstoši Notariāta likuma 324.² pantam.

Atslēgvārdi: pārrobežu mantošana, Mantošanas regula, notāri, jurisdikcija, jēdziens “tiesa”.

ANNOTATION

Bachelor's Thesis "Cross-border inheritance cases settled by Latvian notary: theory, practice and current issues" provides broad insight on the current issues of the cross-border inheritance legal regulations in European Union and its application in Latvia when conducting inheritance cases. The main aim of research is to evaluate the practise and role of a notary in cross-border inheritance cases, as well as to conclude issues met by notaries when applying both European Union and national law. The broad European Union regulation on cross-border successions is compared with the national legal framework, thus assessing whether there are drawbacks or inconsistencies between these legal frameworks. In research the scope of the term "court" is extensively studied to find out whether a notary in Latvia is considered as a "court" within the meaning of the Succession regulation.

As a result of the research, the author concludes that a notary in Latvia is not considered as a "court" within the meaning of the Succession regulation, thus a notary in cross-border inheritance case must determine jurisdiction according to Article 324.² of the Notary law.

Keywords: cross-border inheritance, Succession regulation, notaries, jurisdiction, the concept of "court".

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS.....	5
1. MANTOŠANAS REGULA	7
1.1. Mantošanas regulas izveide un mērķis	7
1.2. Mantošanas regulas tvērums	9
2. NOTĀRA FUNKCIJAS PĀRROBEŽU MANTOJUMA LIETĀS.....	11
3. MANTOŠANAS REGULAS JĒDZIENA “TIESA” TVĒRUMS.....	13
3.1. Eiropas Savienības institūciju viedoklis.....	14
3.2. Salīdzinot ar pārrobežu laulības šķiršanas lietām.....	19
3.3. Latvijā pastāvošais viedoklis.....	20
4. JURISDIKCIJAS NOTEIKŠANA PĀRROBEŽU MANTOJUMA LIETĀS LATVIJĀ	26
5. PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI	28
6. EIROPAS MANTOŠANAS APLIECĪBA.....	35
SECINĀJUMI	38
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	41
PIELIKUMS.....	45

IEVADS

Starp dažādām Eiropas Savienības (turpmāk arī - ES) tiesību nozarēm pārrobežu civiltiesiskā sadarbība ir viena no visattīstītākajām jomām, kas liek tiesnešiem, civildienesta ierēdņiem un juristiem neatpalikt no straujās izaugsmes tempa un būt spējīgiem pareizi piemērot Eiropas Savienības tiesības pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā.¹

Mantojumu lietu vešana pati par sevi ir sociālās sabiedrības sarežģīta un neatņemama sastāvdaļa, taču vēl sarežģītāku to padara dažādi apstākļi, kuriem raksturīgs pārrobežu elements. Kopš Eiropas Savienības izveidošanas, sabiedrība kļuvusi mobilāka un ne dzīvesvietas izvēles, ne darba ziņā vairs nav ierobežota ar vienas valsts teritoriju, un tā rezultātā strauji pieaug arī mantojuma lietas pārrobežu jautājumos. Ikviens, iespējams pat neapzinoties, var tikt iesaistīts šajā sarežģītajā procesā. Tāpēc īpaši svarīgi ir aktualizēt šo tēmu un darīt zināmas juridiski nozīmīgās nianšes sarežģītajā pārrobežu mantošanas procesā.

Eiropas Komisija ir norādījusi, ka mantošana, kas saistīta ar pārrobežu elementu, varētu būt nedaudz mazāka nekā 12,5% no visām mantojumu lietām, kas atbilst aptuveni 450 000 mantojumu lietām.² Šie dati ir konstatēti 2009. gadā. Ņemot vērā, ka mantojuma lietu skaitam ir tendence palielināties, pastāv pamats secinājumam, ka šis procentu skaits ik gadu pieaug. Tieši šā iemesla dēļ mantošanas lietas pārrobežu jautājumos ir aktualitāte ikvienā Eiropas Savienības dalībvalstī. Neskatoties uz to, ka Eiropas Savienībā kā sekundārais tiesību avots pastāv Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās, un Eiropas mantošanas apliecības izveidi³ (turpmāk - Mantošanas regula vai Regula), vēl joprojām pastāv daudz neskaidrības pārbožu mantošanas procesā. Piemēram, nozīmīgas domstarpības pastāv gan par to, kā noteikt jurisdikciju mantojuma lietas vešanai, gan par to, kādi tiesību akti ir jāpiemēro. Ar Mantošanas regulu nebūt nav ieviests skaidrs noregulējums tam, kā noteikt jurisdikciju vai piemērojamos tiesību aktus, jo pastāv tiesību normu kolīzijas, Regulā paredzēti dažādi izņēmumi, un tamlīdzīgi apstākļi rada vēl citas neskaidrības.

¹ Kačevska I., Rudevska B., Buka A., Dambergs M., Fillers A., Efektīva Eiropas Savienības tiesību aktu pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās izstrāde, pārņemšana, ieviešana un piemērošana. Rīgā:2015, 3.lpp. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/EST%20judikatura/TM_vadlinijas_ES%20parrobezu.pdf

² Commission of the European Community, Impact Assessment. 14.10.2009, SEC(2009) 410 final. P.58. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52009SC0410> (aplūkots 10. 02. 2020.)

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 650/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 27. 07. 2012. L 201/107.

Bakalaura darbā tiks pētītas aktualitātes tieši Latvijas pārrobežu mantojumu lietās, Mantošanas regulas ietekme uz Latvijas notāriem mantojuma lietās ar pārrobežu elementu, uzmanību galvenokārt veltot jurisdikcijas noteikšanas jautājumam.

Bakalaura darba mērķis ir rast risinājumus problēmjaudājumiem, kas saistīti ar pārrobežu mantojumu lietām. Bakalaura darba uzdevums ir aplūkot notāra funkcijas, vedot mantojumu lietas ar pārrobežu elementu un piemērojot Eiropas Savienības starptautisko privāttiesību normas.

Mērķa īstenošanai autore aplūkos Eiropas Savienības tiesību aktus, kas regulē pārrobežu mantojumu lietu vešanu, jo tas ir galvenais pamats starptautiskām privāttiesībām. Papildus tiks pētīta Eiropas Savienības Tiesas prakse, dažādi tiesību doktrīnas avoti, tostarp raksti un literatūra attiecībā uz pārrobežu mantojumu lietām. Visbeidzot, apkopojot informāciju, tiks izdarīti secinājumi un piedāvāti risinājumi identificētajiem problēmjaudājumiem.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, darba ietvaros ir lietotas vairākas zinātniskās pētniecības metodes: 1) analīzes, 2) vēsturiskā, 3) sistēmiskā, 4) intervijas un 5) salīdzinošā. Analīzes metode izmantota, analizējot normatīvos aktus un tiesu praksi gan Latvijā, gan Eiropas Savienībā. Vēsturiskā metode izmantota, lai noteiktu Regulas mērķi un pieņemšanas procesu. Sistēmiskā metode izmantota, lai, analizējot normatīvos aktus un tiesu praksi, noteiktu galvenos problēmu jautājumus, skatoties uz tiem no dažādiem skatupunktiem. Intervijas metode izmantota, veicot interviju ar vairākiem zvērinātiem notāriem, lai noskaidrotu viņu kā profesionāļu viedokli attiecībā uz dažādiem problēmjaudājumiem, kas izriet no Mantošanas regulas. Salīdzinošā metode izmantota, lai salīdzinātu nacionālo regulējumu ar Eiropas Savienības regulējumu par pārrobežu mantojumu lietām, tādējādi nosakot, vai pastāv kādi trūkumi.

Darbs ir sadalīts sešās nodaļās. Pirmajā nodaļā tiek apskatīta Mantošanas regula, tās mērķis un izveide. Otrajā nodaļā tiek uzskaitītas notāra funkcijas pārrobežu mantojuma lietās. Trešajā nodaļā tiek pētīts Mantošanas regulā ietvertais jēdziens “tiesa” un uzskaitīti dažādi viedokļi par šī jēdziena “tiesa” izpratni. Ceturtnā nodaļa veltīta jurisdikcijas noteikšanai, piektā nodaļa - piemērojamiem tiesību aktiem, bet sestā nodaļa veltīta Eiropas mantošanas apliecībai.

1. MANTOŠANAS REGULA

Atbildes uz jautājumiem par to, kuras valsts kompetencē un pēc kuras valsts likumiem izskatāma konkrētā mantojuma lieta, Eiropas Savienības mērogā sniedz Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 4. jūlija regula (ES) Nr. 650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi.⁴ Ja mirušā pastāvīgā dzīvesvieta bija vienā valstī, un citi elementi, kuriem ir nozīme mantošanas gadījumā, ir vienā vai vairākās citās valstīs, mantošanai ir pārrobežu elements un līdz ar to tai ir piemērojama Mantošanas regula.

1.1. Mantošanas regulas izveide un mērķis

Materiālo tiesību noteikumu, kā arī starptautiskās jurisdikcijas noteikumu dažādība, vairāku valstu kompetences iespējamība pārrobežu mantojumu gadījumos, kā arī mantojumu sadrumstalotība, kas rodas atšķirīgo noteikumu rezultātā, traucē personu brīvai kustībai Eiropas Savienībā un bieži rada sarežģītas tiesiskas situācijas.

Eiropas Komisijas (turpmāk - Komisija) darba programmā 2008. gadam kā prioritāra iniciatīva tika iekļauts priekšlikums regulai par mantošanu un testamentiem. Šai stratēģiskajai iniciatīvai tika sagatavots ceļvedis.⁵ Regulas sagatavošanā tika izmantota Komisijas Zaļā grāmata par mantošanu un testamentiem,⁴ kas publicēta 2005. gada 1. martā, un tai sekojošā sabiedriskā uzklauššana 2006. gada 30. novembrī. Komisija Zaļajā grāmatā¹ akcentēja, ka mantojuma tiesības ir saistītas ar īpašumu. Kā īpašuma tiesības tās var ietekmēt vienoto tirgu. Tāpēc Eiropas Savienības institūcijas labprāt censtos mazināt mantojuma tiesību, kas nav tik nacionālas kā ģimenes tiesības, nacionālo raksturu.⁶

Eiropas Komisija 2009. gada 14. oktobrī nāca klajā ar priekšlikumu ES Mantošanas regulai.⁷ Ar šo brīdi tika uzsāktas garas, smagas sarunas un darbs ES institūcijās un formātos, meklējot kompromisus starp ļoti dažādajām ES dalībvalstu mantošanas sistēmām un

⁴ Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas mājaslapa. Mantošanas regula. 08.07.2016. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/eiropas-parlamenta-un-padomes-2012-gada-4-julija-regula-es-nr-650-2012-par-jurisdikciju-piemerojami> (aplūkots 10.02.2020.)

⁵ Commission of the European Community, Impact Assessment. 14.10.2009, SEC(2009) 410 final. P.58. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52009SC0410> (aplūkots 10. 02. 2020.)

⁶ Rone D. Mantojuma tiesību eiropeizācija. Jurista Vārds, 2009. gada 10. novembris, Nr.45(588).

⁷ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regula par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, lēmumu un autentisku aktu atzīšanu un izpildi mantošanas jomā un par Eiropas mantojuma apliecības izveidi. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52009PC0154> (aplūkots 08. 04. 2020.)

procedūrām – nosacīti kontinentālās Eiropas, no vienas puses, anglosakšu, no otras puses, un skandināvu, no trešās puses.⁸

Vairākos avotos, jo īpaši ārvalstu, ir redzams, ka Mantošanas regula tiek saukta arī par Brisele IV regulu. Eiropas Savienības regulas, piemēram, Brisele I⁹ un Brisele II¹⁰, risina starptautisko privāttiesību jautājumus par jurisdikciju un tiesas sprieduma atzīšanu un izpildi. Roma I¹¹, Roma II¹², vai Roma III¹³ regulē jautājumus par piemērojamiem tiesību aktiem. Eiropas Savienības regulas, piemēram, Brisele I bis un II bis, risina starptautisko privāttiesību jautājumus par jurisdikciju un tiesas spriedumu atzīšanu un izpildi Mantošanas regulu, kad tā bija projekta stadijā, ilgu laiku sauca par Brisele IV, taču šī regula ir daudz plašāks Eiropas Savienības tiesību akts, kas attiecas ne tikai uz jurisdikcijas noteikšanu, tiesas sprieduma un piemērojamā likuma jautājumiem, bet arī uz notāra darbībām, piemēram, izdodot Eiropas mantošanas apliecību. Tā kā šīs Regulas darbības joma ir plašāka, tad to nesauc par Brisele IV, bet par Mantošanas regulu.¹⁴

Regulas mērķis ir ieviest vienotu regulējumu attiecībā uz pārrobežu mantojumu lietām. Regula ir izveidota, lai vienkāršotu pārrobežo lietu vešanu, tādējādi ietaupot laiku un ieviešot skaidrību par piemērojamiem tiesību aktiem, jurisdikciju, Eiropas mantošanas apliecību un citiem aspektiem..

Ar Mantošanas regulu ir iespējams harmonizēt mantojuma tiesības visā Eiropas Savienībā, neskatoties uz to, ka katrā dalībvalstī mantojumu tiesību nacionālais regulējums ir pat krietni atšķirīgs.

Atsevišķu dalībvalsts tiesību vēsturē, redzams, ka nacionālās mantojuma tiesības ir radītas, ievērojot vairāku citu valstu pieredzi. Tieši tāpēc dziļākajā būtībā mantojuma tiesības

⁸ Drobiševska E. Daži izaicinājumi jaunajā Eiropas Savienības mantošanas regulā. Grām: Ārvalsts investīcijas: kad tiesības mijiedarbojas. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2016, 86. lpp.

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (Brisele I). Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 20. 12. 2012. L 351/1.

¹⁰ Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. Eiropas Savienības (Brisele II), 30. 06. 2000. L 160.

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I). Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 04. 07. 2008. L 177/6.

¹² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II). Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 31. 07. 2007. L 199/40.

¹³ Padomes Regula (ES) Nr. 1259/2010 (2010. gada 20. decembris), ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai (Roma III). Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 29. 12. 2010. L 343/10.

¹⁴ Frimston R. Partner at Russell-Cooke and Chair of STEP's EU Committee. Frequently asked questions and frequent misunderstandings. Pieejams: https://www.step.org/sites/default/files/Policy/Succession_Regulation_FAQs.pdf (aplūkots 02. 04. 2020.)

balstās uz līdzīgiem principiem, taču tas nenozīmē, ka regulējums būs tikpat līdzīgs, jo principi ir vispārīgi un ar plašu tvērumu. Piemēram, Polija ir iedvesmojusies no Francijas un Vācijas. Lietuva – no Nīderlandes. Līdz ar to mantojuma tiesības, lai gan ārēji ir nacionālas, tomēr saknēs – eiropeiskas.¹⁵

1.2. Mantošanas regulas tvērums

Atšķirībā no citām Eiropas Savienības regulām, ar kuru palīdzību iespējams noteikt tikai piemērojamo likumu (Roma I, Roma II, Roma III), Mantošanas regula vienkopus aptver noteikumus gan par piemērojamo likumu, gan arī jurisdikciju un Eiropas Savienībā pieņemtu nolēmumu atzīšanu un izpildi, un Eiropas mantošanas apliecības izdošanu.¹⁶ Mantošanas regula piemērojama tādu personu mantojumam, kuras mirušas pēc 2015. gada 17. augusta.

Tomēr ne visas ES dalībvalstis ir apmierinātas ar panākto kompromisu, tāpēc Apvienotā Karaliste, Dānija un Īrija izmantoja savas “*opt out*” tiesības regulas pieņemšanā nepiedalīties. Līdz ar to Mantošanas regulu piemēro visās ES dalībvalstīs, izņemot Apvienoto Karalisti, Īriju un Dāniju.¹⁷

Šīs regulas darbības jomai būtu jāaptver visi mantošanas civiltiesiskie aspekti, proti, visi mantas, tiesību un saistību nodošanas veidi nāves gadījumā neatkarīgi no tā, vai tā ir labprātīga nodošana, kas noteikta pēdējās gribas rīkojumā, vai tā ir nodošana likumiskās mantošanas gadījumā. Šī regula nav jāpiemēro citām civiltiesību jomām, kā vien mantošanai. Skaidrības labad vairāki jautājumi, ko varētu uzskatīt par saistītiem ar mantošanu, būtu jāizslēdz no šīs regulas darbības jomas, proti, būtu jāizslēdz regulējums par tiesību un mantas, kas iegūta vai nodota nevis mantojuma ceļā, bet gan citādi, piemēram, veicot dāvinājumus.¹⁸ Regula nebūtu jāpiemēro jautājumiem, kas saistīti ar laulāto mantisko attiecību regulējumu, tostarp ar dažās tiesību sistēmās sastopamo laulību līgumu, ciktāl šāds līgums neskar mantošanas jautājumus, kā arī ar mantisko attiecību regulējumu attiecībās, kuru ietekmi uzskata par pielīdzināmu laulības ietekmei. Tomēr iestādēm, kas nodarbojas ar konkrētu mantošanas lietu saskaņā ar šo regulu, nosakot mirušā atstāto mantojumu un attiecīgās labuma guvēju daļas, atkarībā no

¹⁵ Rone D. Mantojuma tiesību eiropeizācija. Jurista Vārds, 2009. gada 10. novembris, Nr.45(588).

¹⁶ Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas mājaslapa. Mantošanas regula. 08.07.2016. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/eiropas-parlamenta-un-padomes-2012-gada-4-julija-regula-es-nr-650-2012-par-jurisdikciju-piemerojami> (aplūkots 10.02.2020.)

¹⁷ Drobiševska E. Daži izaicinājumi jaunajā Eiropas Savienības mantošanas regulā. Grām: Ārvalsts investīcijas: kad tiesības mijiedarbojas. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2016, 86. lpp. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/3449/1/%C4%80rvalsts%20invest%C4%ABcijas_74_konference.pdf?sequence=1&isAllowed=y (aplūkots 10. 02. 2020.)

¹⁸ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 14. apsvērumš.

situācijas būtu jāņem vērā mirušā noslēgtais laulāto mantisko attiecību regulējums vai tam līdzīgs mantisko attiecību regulējums.¹⁹

¹⁹ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 12. apsvērumš.

2. NOTĀRA FUNKCIJAS PĀRROBEŽU MANTOJUMA LIETĀS

Saskaņā ar Notariāta likuma 2. pantu zvērināti notāri ir tiesu sistēmai piederīgas personas, kuras pastāv pie apgabaltiesām un pilda viņiem likumā noteiktos pienākumus. Notārs ir valsts pilnvarota amatpersona, kuras pienākums ir dažādu juridisku aktu sastādīšana, darījumu, parakstu, dokumentu norakstu, izrakstu, tulkojumu pareizības apliecināšana u.c. notariālo darbību izpilde, lai saskaņā ar likumu neitrāli fiksētu un nodrošinātu personu civilās tiesības un likumiskās intereses.²⁰

Zvērināts notārs ir pašnodarbināta persona. Par zvērinātu notāru var kļūt, ja ir vakanta amata vieta, potenciālais kandidāts atbilst izvirzītajām prasībām un tiek nokārtots eksāmens. Tad kandidatūru izvērtē, apstiprina amatā, un tikai tad notārs var sākt pildīt amata pienākumus. Notāru skaitu Latvijas Republikā nosaka Ministru kabinets. Ministru kabineta 2019. gada 28. maija Nr.230 noteikumi par zvērinātu notāru amata vietām noteica, ka Latvijas Republikā ir 108 zvērinātu notāru amata vietas.²¹ Iepriekšējie Ministru kabineta noteikumi noteica nedaudz lielāku notāru skaitu Latvijā, proti, 125 zvērinātu notāru amata vietas, taču šis tiesību akts ir zaudējis spēku.²²

Kopš 2003. gada 1. janvāra mantojuma lietas ved zvērināti notāri un mantojuma lietu vešanā piemērojamas arī Notariāta likuma normas. Kopš 2011. gada 1. februāra notāru kompetencē ir nodotas arī laulību šķiršanas lietas bezstrīdus gadījumos, proti, ja laulātajiem nav strīdu par nepilngadīgā bērna aizgādību, kā arī kopīgās mantas sadali.

Līdz ar to var secināt, ka notāra funkcijas attīstās līdzī laikiem. Notāriem nodotās jaunās funkcijas nodrošina personu efektīvu tiesību aizsardzību, kā arī atvieglo tiesu sistēmas noslodzi tādos jautājumos, kuros nepastāv strīds. Latvijas notāriem ik gadu pieaug gan laulības šķiršanas, gan mantojuma lietas, tostarp tādas lietas, kurās ir pārrobežu elementi. Arvien vairāk ir nepieciešams pareizi izprast un piemērot ES tiesību normas. Galvenais ES tiesību akts, kas regulē pārrobežu mantojuma lietas, ir Mantošanas regula. Šis pienākums attiecas ne tikai uz notāriem, bet arī uz ikvienu privātpersonu. Protams, vispirms notāram būtu jāpārzina pārrobežu lietās piemērojamās tiesības, taču arī ikvienai privātpersonai būtu vēlams apzināties ar kādiem sarežģījumiem persona var saskarties, ja mantojuma lietā pastāv kāds pārrobežu elements un ka tas nākotnē var radīt juridiskus sarežģījumus.

²⁰ Kūtris G., Dubure V., Fogels A. u.c. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 176. lpp.

²¹ Noteikumi par zvērinātu notāru amata vietām: Ministru kabineta 2019. gada 28. maija noteikumi nr. 230.

²² Noteikumi par zvērinātu notāru amata vietām: Ministru kabineta 2005. gada 29. marta noteikumi nr. 215.

Likumā noteiktos gadījumos zvērināts notārs piemēro arī citu valstu likumus un noskaidro piemērojamā ārvalsts likuma saturu.²³ Mantiņieki vairumā gadījumu paiduši neapmierinātību par tiesisko regulējumu, kas paredz mantojumu lietu vešanā piemērot arī citu valstu likumus. Lai no šādām situācijām izvairītos, Mantošanas regula paredz mantojuma atstājēja daļēju autonomiju, ļaujot personai, ievērojot atbilstošu formu, izvēlēties mantošanai piemērojamo likumu, bet ar nosacījumu, ka izvēlētais likums ir mantojuma atstājēja pilsonības valsts likums.²⁴ Par šādu iespēju, noteikt pašam piemērojamo likumu, ir jāzina privātpersonai, jo šī tiesība piemīt tikai pašai privātpersonai. Notāriem būtu jāaktualizē šis jautājums un jāinformē privātpersonas. Tas atvieglotu arī pašu notāru darbu, jo mantojuma lietas vešanā varētu piemērot savas valsts likumu, nevis kādas citas dalībvalsts vai pat trešās valsts likumu.

Tā kā Mantošanas regula ir piemērojama tikai tām pārrobežu mantojuma lietām, kurās mantojuma atstājējs ir miris pēc 2015. gada 17. augusta, praksē pagaidām nav daudz gadījumu, kad Latvijā notārs ir vedis pārrobežu mantojuma lietu un piemērojis Mantošanas regulu. Jautājums par to, vai notāram ir pienākums piemērot Mantošanas regulu mantojuma lietas vešanā, kā arī par Regulas saistošo spēku, tiks aplūkots nodaļā “Mantošanas regulas jēdziena “tiesa” tvērums”.

Vēl viena no notāra funkcijām pārrobežu mantojuma lietās ir Eiropas mantošanas apliecības izsniegšana. Vairāk par šo funkciju tiks apskatīts nodaļā “Eiropas mantošanas apliecība”.

²³ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 20. pants.

²⁴ Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas mājaslapa. Mantošanas regula. 08.07.2016. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/eiropas-parlamenta-un-padomes-2012-gada-4-julija-regula-es-nr-650-2012-par-jurisdikciju-piemerojamie> (aplūkots 10.02.2020.)

3. MANTOŠANAS REGULAS JĒDZIENA “TIESA” TVĒRUMS

Saistībā ar notāra funkcijām pārrobežu mantojuma lietās ir svarīgi apskatīt jautājumu par Mantošanas regulā ietvertā jēdziena “tiesa” definīciju, nozīmi un attiecināšanu.

Mantošanas regulas 3. pantā ir definēts jēdziens “tiesa”. Ar jēdzienu “tiesa” saprot jebkuru tiesu iestādi un visas citas iestādes, un tiesību speciālistus, kuru kompetencē ir mantošanas lietas un kas pilda tiesu funkcijas, vai rīkojas saskaņā ar tiesu iestādes deleģētām pilnvarām, vai rīkojas tiesu iestādes uzraudzībā, – ar noteikumu, ka šādas citas iestādes un tiesību speciālisti garantē objektivitāti un pušu tiesības tikt uzklausītām un ka to lēmumus saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā tie darbojas 1) var pārsūdzēt vai pārskatīt tiesu iestādē; un 2) tiem ir līdzīgs spēks un juridiskās sekas kā tiesu iestāžu pieņemtiem nolēmumiem tādā pašā lietā.²⁵

Šajā regulā būtu jāņem vērā dalībvalstīs mantošanas lietu vešanai piemērotās dažādās sistēmas. Tādēļ šajā regulā jēdziens “tiesa” būtu jāsaprot paplašināti, lai aptvertu ne tikai tiesas šā vārda tiešajā nozīmē – kuras veic tiesas spriešanas funkcijas, bet arī dažu dalībvalstu notārus un reģistrēšanas iestādes, kas konkrētās mantošanas lietās, līdzīgi tiesām pilda tiesas funkcijas. Par tiesu Mantošanas regulas izpratnē ir uzskatāmi arī notāri un tiesību speciālisti, kas dažās dalībvalstīs saskaņā ar tiesas deleģētām pilnvarām konkrētā mantošanas lietā pilda tiesas funkcijas. Šajā regulā izklāstītajiem noteikumiem par jurisdikciju vajadzētu būt saistošiem visām tiesām, kā tās definētas šajā regulā. Un pretēji – jēdzienam “tiesa” nebūtu jāaptver kādas dalībvalsts ārpus tiesas iestādes, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir kompetentas veikt mantošanas lietas, piemēram, notārus vairākumā dalībvalstu, ja tie nepilda tiesas funkcijas, kā tas parasti ir.²⁶

Latvijā notāriem ir piešķirta kompetence realizēt daļu no valsts varas - tiesības piešķirt dokumentiem publisku spēku.

Notariāta likuma 82. pants noteic, ka aktus, kurus taisa zvērināts notārs, ierakstot tos aktu grāmatā, sauc par notariāliem aktiem. Atbilstoši minētā likuma 81. pantam notariālie akti ir publiski dokumenti. Saskaņā ar Notariāta likuma 2. pantu zvērināti notāri ir tiesu sistēmai piederīgas personas, taču notāri nepilda tiesas funkcijas, kas ir galvenais kritērijs, lai noteiktu, vai mantošanas regula ir saistoša Latvijas notāriem vai nav.

²⁵ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 3. pants.

²⁶ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, preambulas 20. apsvēruma.

Pēc definīcijas pirmšķietami noprotams, ka Latvijas notāri tāpat kā citu dalībvalstu notāri nav atzīstami par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē. No tā varētu izsecināt, ka Latvijas notāriem Mantošanas regulas noteikumi par jurisdikciju nav saistoši, taču, autore atzīst, ka šāds secinājums varētu nonākt pretrunā ar Mantošanas regulas mērķi. Proti, kā viens no galvenajiem iemesliem Mantošanas regulas izveidei bija novērst situācijas, kad paralēli tiek uzsāktas vairākas mantojuma lietas. Ja to valstu notāri, kuru kompetencē ir vest mantojumu lietas, bet nav regulas jēdziena “tiesa” tvērumā, uzskatītu sev par nesaistošu Mantošanas regulu daļā par jurisdikciju, tad Regulas mērķis, iespējams, netiktu sasniegts.

Lai atrisinātu šo neskaidrību, autore tālāk izpētīs gan Eiropas Savienības institūciju, gan arī Latvijā kompetento iestāžu praksē sastopamo viedokli par šā jēdziena izpratni un piemērošanu. Tas ir nepieciešams, lai noteiktu, vai pastāvošie viedokļi ir saskanīgi, un gadījumā, ja tie tomēr nav saskanīgi, noteikt, kurš no tiem būtu precīzāks. Atšķirīgas izpratnes novēršana ir svarīgs uzdevums, un to pieprasa tiesiskās noteiktības princips.

Attiecībā uz šķīrējtiesu lomu šī jēdziena izpratnē, Mantošanas regula skaidri neizslēdz šķīrējtiesu no tās piemērošanas jomas, kā to nosaka citas regulas. Attiecīgi rodas jautājums par to, vai šķīrējtiesas, kas pieņem lēmumus mantošanas lietās, ietilpst jēdziena “tiesas” tvērumā. Atbilde ir noraidoša ne tikai starptautiskās šķīrējtiesas tiesiskā režīma un starptautiskā līmenī pieņemtu ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu dēļ, bet arī tāpēc, ka regulas starptautiskās jurisdikcijas noteikumi ir paredzēti un adresēti valsts tiesām.²⁷ Papildus jānorāda, ka Latvijā šķīrējtiesām nav kompetences izskatīt mantojuma lietas, jo Latvijā mantojuma lietas ved zvērināti notāri. Jāpatur prātā, ka arī citās valstīs šķīrējtiesas neiekļaujas Mantošanas regulas jēdzienā “tiesa”.

3.1. Eiropas Savienības institūciju viedoklis

Salīdzinājumu autore iesāks ar Eiropas Savienības institūciju vidū pastāvošo viedokli.

Visupirms jāņem vērā Mantošanas regulas izdevēj institūciju - Eiropadomes un Eiropas Parlamenta - pozīcija. Pieņemot Mantošanas regulu, minētās institūcijas tajā ir iekļāvušas jēdziena “tiesa” gan pozitīvo, gan negatīvo definīciju, ar mērķi precizēt šo jēdzienu. Tomēr jāteic, ka divu definīciju esība ir radījusi tikai papildu sarežģījumus precīzai un skaidrai jēdziena “tiesa” izpratnei. Pozitīvā definīcija jeb tas, kas ir “tiesa” Mantošanas regulas izpratnē, ir noteikts regulas 3. panta 2. punktā – ar jēdzienu “tiesa” saprot jebkuru iestādi un visas citas iestādes, un tiesību speciālistus, kuru kompetencē ir mantošanas lietas un kas pilda tiesu

²⁷ Pamboukis P.H. EU Succession Regulation No. 650/2012: A Commentary. Greece: Nomiki Bibliothiki /C.H.B eck/Hart/Nomos, 2017, p. 109.

funkcijas vai rīkojas saskaņā ar tiesu iestādes deleģētām pilnvarām, vai rīkojas tiesu iestādes uzraudzībā, ar noteikumu, ka šādas citas iestādes un tiesību speciālisti garantē objektivitāti un pušu tiesības tikt uzklautam un ka to lēmumus saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā tie darbojas: a) var pārsūdzēt vai pārskatīt tiesu iestādē, un b) tiem ir līdzīgs spēks un juridiskās sekas kā tiesu iestāžu pieņemtiem nolēmumiem tādā pašā lietā.²⁸ Savukārt negatīvā definīcija ir ietverta regulas 20. apsvērumā – ar jēdzienu “tiesa” nebūtu jāaptver kādas dalībvalsts ārpusstiesas iestādes, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir pilnvarotas nodarboties ar mantošanas lietām, piemēram, notārus vairākumā dalībvalstu, ja tie nepilda tiesas funkcijas, kā tas ir parasti.²⁹

To, ka šā jēdziena definējums nav skaidrs, pamato arī tas, ka Eiropas Savienības Tiesai (turpmāk arī – Tiesa) ir uzdoti vairāki prejudiciālie jautājumi tieši par Mantošanas regulas 3. panta otrā punkta izpratni. Tāpēc turpinājumā autore aplūkos Eiropas Savienības Tiesas pozīciju.

Polijas Gožovas Velkopolskas apgabaltiesa, vēršoties Eiropas Savienības Tiesā, ir uzdevusi vairākus prejudiciālus jautājumus, tostarp arī šādu jautājumu - vai notārs, kurš izdod mantošanas apliecību un šī mantošanas apliecība ir juridiski saistošs nolēmums par apstiprināšanu mantojuma tiesībās, ir jāinterpretē tādējādi, ka notārs, kurš izdod šāda veida mantošanas apliecību, ir uzskatāms par tiesu? Atbildot uz Polijas tiesas uzdotajiem jautājumiem, Eiropas Savienības Tiesa spriedumā³⁰ skaidrojusi, ka iestāde pilda tiesas funkcijas, ja tās kompetencē ir izskatīt strīdus mantošanas lietās. Šis kritērijs ir piemērojams neatkarīgi no tā, vai mantošanas apliecības izsniegšanas procedūra ir strīdus vai bezstrīdus. Vēl Tiesa norādījusi, ka notāri ir brīvās profesijas pārstāvji, kas nozīmē, ka tie kā galveno darbību sniedz vairākus dažādus pakalpojumus pret atlīdzību, kas noteikta, pamatojoties uz vienošanos starp pusēm, nepārsniedzot noteiktu līmeni. Līdz ar to minētās darbības nav uzskatāmas par tādām, kas pašas par sevi ir daļa no tiesas funkciju pildīšanas. Eiropas Savienības Tiesas galvenā atziņa šajā jautājumā ir tāda, ka Mantošanas Regulas 3. panta 2. punkta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds notārs, kurš pēc visu notariālā procedūrā iesaistīto personu kopīga pieteikuma izdod tādu aktu kā pamatlietā aplūkotais (mantošanas apliecība), nav “tiesa” šīs tiesību normas izpratnē, un tādēļ šīs regulas 3. panta 1. punkta g) apakšpunkts ir jāinterpretē

²⁸ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 3. panta 2. punkts.

²⁹ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 20. apsvēruma.

³⁰ Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 23. maija spriedums lietā C-658/17 WB pret Notariusz Przemyslaw Bac.

tādējādi, ka šāds akts nav “nolēmums” šīs tiesību normas izpratnē.³¹ Ģenerālvokāts šajā lietā savos secinājumos ir plašāk argumentējis, kāpēc Polijas notāri nav uzskatāmi par “tiesu” Regulas izpratnē. Ģenerālvokāts uzsvēris, ka Polijas notāram uzticētie uzdevumi mantošanas lietās tiek veikti, pamatojoties uz konsensu, kas ir balstīts uz ieinteresēto pušu iepriekšēju vienošanos vai uz brīvprātīgu vienošanos starp tām, un tie neskar tiesas prerogatīvas vienošanās neesamības gadījumā. Līdz ar to šos uzdevumus kā tādus nevar uzskatīt par tādiem, kas tieši un specifiski ietilptu tiesas funkciju izpildē. Papildus ģenerālvokāts norādījis, ka šādu secinājumu nemaina tas, ka 1) notāram ir pienākums pārbaudīt atbilstību normatīvo aktu prasībām, uz ko atsaucas šajā lietā notāra palīgs, jo notāram nav nekādu lēmumu pieņemšanas pilnvaru, izņemot vienīgi atteikties sagatavot mantošanas apliecību, vai tas, ka 2) viņu sagatavotajiem aktiem ir līdzvērtīgas sekas kā tiesu nolēmumiem.³²

Gandrīz identisku prejudiciālo jautājumu Eiropas Savienības Tiesai ir uzdevusi Lietuvas Augstākā tiesa. Jautājums ir šāds - vai Lietuvas notārs, kurš uzsāk mantojuma lietu, izdod mantojuma apliecību, un veic citas darbības, kas nepieciešamas mantiniekam, lai viņš vai viņa pieteiktu tiesības uz mantojumu, ir uzskatāms par “tiesu” Mantošanas Regulas 3. panta 2. punkta izpratnē, ņemot vērā, ka savā darbībā notāri ievēro objektivitātes un neatkarības principus, viņu lēmumi ir saistoši viņiem pašiem un tiesu iestādēm, un viņu rīcība var būt tiesvedības priekšmets tiesā?³³ Ir sagaidāms, ka ar spriedumu šajā lietā arvien skaidrāk tiks noteikts jēdziena “tiesa” saturs un novērstas dalībvalstīs pastāvošās domstarpības par šo jautājumu. Lai arī Eiropas Savienības Tiesas spriedums vēl nav pieņemts, jau šobrīd minētā lieta raisa lielu interesi, jo lietā jau ir pieejami ģenerālvokāta secinājumi. Neraugoties uz to, ka ģenerālvokāta secinājumi Tiesai nav saistoši un galīgo lēmumu pieņem Tiesa, tomēr ģenerālvokāta secinājumi ir doktrināls avots un parasti tajā tiek sniegts plašāks aplūkoto tiesību jautājumu skaidrojums nekā pašā Eiropas Savienības Tiesa spriedumā. Turklāt jāņem vērā, ka jau pieminētajā lietā, kurā prejudiciālos jautājumus uzdeva Polijas tiesa, Eiropas Savienības Tiesa pēc būtības piekrita ģenerālvokāta viedoklim un tās spriedums bija saskanīgs ar ģenerālvokāta secinājumiem. Līdz ar to ģenerālvokāta secinājumi ir vērtīgs izziņas avots. Lietuvas lietā **ģenerālvokāts secinājis, ka Lietuvas notārs, gluži tāpat kā Polijas notārs, nav uzskatāms par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē.** Viņa viedoklis pamatots ar šādiem apsvērumiem:

1. starptautiskās jurisdikcijas noteikumi ir saistoši tad un tikai tad, ja ārpusstiesas iestāde vai speciālists darbojas kā “tiesa”.

³¹ Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 23. maija spriedums lietā C-658/17 WB pret Notariusz Przemyslawu Bac

³² Ģenerālvokāta Ī.Bota 2019. gada 28. februāra secinājumi lietā C-658/17.

³³ Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu lietā C-80/19.

2. Lietuvas notārs nav uzskatāms par “tiesu”, jo Lietuvas notāram nav kompetences atrisināt pušu starpā radušos strīdīgos jautājumus. Viņam nav pilnvaru noteikt faktiskos apstākļus, kas nav skaidri un acīmredzami, ne arī lemt par strīdīgiem faktiem. Notāram nav jāskaidro testamenta saturs, ja rodas šaubas par to. Viņš arī nevar pieņemt kāda no mantiniekiem piedāvāto interpretāciju, un rodoties domstarpībām, viņš nevar noteikt, kāda dokumenta izpratne atspoguļo mirušā gribu. Tāpēc notāram nav saistoši regulā paredzētie starptautiskās jurisdikcijas noteikumi.
3. notāram nav jānoskaidro, vai tiesām, kurās ir celta prasība, ir vispārēja jurisdikcija, lai pēc tam lemtu par savām notāra pilnvarām, ievērojot tiesas valsts tiesību aktos paredzēto teritoriālo sadalījumu.
4. notāriem, kuriem nav saistoši jurisdikcijas noteikumi, izdodot Eiropas mantošanas apliecību, nav jāsadrumstalo mantojums attiecībā uz objektīvo iznākumu, jo visas ārpustiesas iestādes un speciālisti piemēro tos pašus tiesību aktus. Notāru funkcija izdot Eiropas mantošanas apliecību ir, lai vienkāršotu mantinieku dzīvi. Eiropas mantošanas apliecību daudzveidība, protams, rada sadrumstalotību no mantojuma pārvaldības skatupunkta, bet šī nenovēršamā iespēja ir akceptēta Regulas 36. apsvērumā, lai kā risinājuma veidu minētu pušu labprātīgu vienošanos par to, kā turpmāk rīkoties. Ja puses nevar vienoties, tātad pastāv strīds un ir nepieciešams iesaistīt tiesu, kurai ir jurisdikcija saskaņā ar Regulu.³⁴

Papildus Lietuvas tiesa uzdevusi šādu jautājumu - pieņemot, ka atbilde būs noliedzoša, Lietuvas tiesa jautā, vai Mantošanas regulas 4. un 59. panta noteikumi ir jāsaprot kā tādi, kas nozīmē, ka Lietuvas notāriem ir tiesības izdot mantojuma apliecības, neievērojot jurisdikcijas vispārējos noteikumus, un, ka šādas apliecības tiek uzskatītas par publiskiem aktiem, kuriem var būt juridiskas sekas citās dalībvalstīs.³⁵ Arī šajā jautājumā Lietuvas lietā ģenerālvokāta secinājumi ir līdzīgi Polijas lietā esošajiem ģenerālvokāta un Tiesas secinājumiem. Proti, notāriem, kas nav uzskatāmi par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē un līdz ar to, nav saistoši jurisdikcijas noteikumi, ir kompetence izdot Eiropas Mantošanas apliecību, bet šī mantošanas apliecība būs nevis “nolēmums”, bet “publisks akts”.

Norādītās tiesu lietas vēlreiz apstiprina to, ka jēdziena “tiesa” tvērums Mantošanas regulā ir aktuāls jautājums, un dalībvalstīm ir nepieciešama konkrētāka definīcija.

Turpmāk autore aplūkos Eiropas Komisijas pozīciju attiecībā uz jēdziena “tiesa” tvērumu. Mantošanas regulas 79. panta nosaukums ir – Regulas 3. panta 2. punktā minētās

³⁴ Ģenerālvokāta Manuela Kamposa Sančesa-Bordonas 2020. gada 26. marta secinājumi lietā C-80/19.

³⁵ Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu lietā C-80/19.

informācijas noteikšana un turpmāka grozīšana.³⁶ Eiropas Savienības Komisija saskaņā ar Mantošanas regulas 79. pantu ir publicējusi sarakstu, kur ir norādītas iestādes un tiesību speciālisti, kas ir kompetenti mantošanas jautājumos, izņemot tiesu iestādi, kā tas noteikts regulas 3. panta 2. punktā. Šajā sarakstā ir norādīts, ka, piemēram, Čehijā, Beļģijā, Spānijā, Ungārijā, notāri ir uzskatāmi par tiesu Mantošanas regulas izpratnē. Turpretī, tādās valstīs kā Latvija, Lietuva, Igaunija, Vācija, Nīderlande, nav norādīta neviena iestāde vai speciālisti, kas izņemot tiesu, būtu uzskatāmi par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē.³⁷ [skatīts Pielikums Nr.1] Dalībvalstīm saskaņā ar 79. pantu ir jāpaziņo Komisijai par iestādēm un citiem speciālistiem, kuri darbojas saskaņā ar tiesas funkcijām un atbilst Regulas jēdzienam “tiesa”³⁸ Tātad Eiropas Komisija attiecībā uz jēdzienu “tiesu”, balstoties uz dalībvalstu sniegtajām ziņām, izveido sarakstu, kurā norādītās kompetentās iestādes, kuras atbilst Regulas 3. panta 2. punktam. Eiropas Komisijai, saņemot jaunu informāciju no dalībvalstīm, ir jāatjauno sarakstā esošā informācija.

Autore secina, ka Eiropas Savienības institūciju ietvaros, iestādes nesaskaras ar problēmām noteikt, kuras valsts iestāde vai tiesību speciālists, kam ir kompetence vest mantojuma lietu, ir atzīstams par “tiesu” vai nav. Pirmkārt, ir jau publicēts iepriekš minētais saraksts, kas ir īss, lakonisks, un bez iespējām dažādi interpretēt. Otrkārt, Tiesa ir sniegusi šajā jautājumā jau diezgan skaidru nostāju. Treškārt, Eiropas Savienības Tiesas viedoklis, ka Polijas notārs nav atzīstams par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē, sakrīt ar sarakstā minēto informāciju, proti, arī šajā sarakstā ir norādīts, ka Polijā Mantošanas regula nav piemērojama. Un tā kā Lietuva ir uzdevusi praktiski identisku prejudiciālo jautājumu kā Polija, un Lietuva arī šajā sarakstā ir norādīta kā valsts, kurā nav piemērojama Mantošanas regulas nosacījumi par jurisdikciju, tad autores ieskatā, Tiesa, visticamāk, arī Lietuvas tiesai sniegs atbildi, kādu tā ir sniegusi Polijas tiesai, proti, šāds notārs nav uzskatāms par “tiesu” regulas izpratnē. Jāpiebilst, ka Lietuvas Augstākā tiesa vērsās Eiropas Savienības tiesā ar līdzīgiem jautājumiem kā Polijas tiesa, jo brīdī, kad Lietuva iesniedza pieteikumu Eiropas Savienības tiesai, vēl nebija pasludināts spriedums par Polijas uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem.

³⁶ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 79. pants.

³⁷ The information referring to Article 79 of Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession. Pieejams: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=ee89f046-7259-4259-93bc-555e6c126ce1> (aplūkots 03. 03. 2020.)

³⁸ Pamboukis P.H. EU Succession Regulation No. 650/2012: A Commentary. Greece: Nomiki Bibliothiki /C.H.B eck/Hart/Nomos, 2017, p. 108.

Turklāt, skatoties no Mantošanas regulas izstrādes vēsturiskā aspekta, 2011. gada 10. jūnijā Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomē tika īpaši uzsvērts un nolemts, ka Mantošanas regulā noteiktie jurisdikcijas nosacījumi neattieksies uz Latvijas zvērinātiem notāriem un arī citu dalībvalstu notāriem, kas pieder pie latīņu tipa sistēmas notariāta.³⁹

Pamatojoties uz šo Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomes lēmumu, Eiropas Savienības tiesas spriedumu un ģenerālvokāta secinājumiem lietā C-658/1, un ģenerālvokāta secinājumiem lietā C-80/19, autore secina, ka arī Latvijas notārs nebūtu uzskatāms par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē.

3.2. Salīdzinot ar pārrobežu laulības šķiršanas lietām

Salīdzināšanai var apskatīt, kāda loma ES dalībvalstu notāriem ir pārrobežu laulību šķiršanu lietās. Sākot no 2011. gada 1. februāra, atbilstoši Notariāta likuma 65. pantam notāra funkcijas tika paplašinātas, piešķirot notāram laulību šķiršanas lietu vešanas kompetenci.⁴⁰ Notāram pārrobežu laulību šķiršanai ir jāpiemēro tādi ES tiesību akti kā: Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu⁴¹ (turpmāk – Brisele II bis regula); Padomes Regula (ES) Nr. 1259/2010, ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai⁴² (turpmāk – Roma III regula). Brisele II bis regulā jēdziens “tiesa” ir skaidrots 2. panta 1. punktā - “tiesa” attiecas uz visām tām iestādēm dalībvalstīs, kurām ir jurisdikcija lietā.⁴³ Roma III regulā jēdziens “tiesa” ir skaidrots 3. panta 2. punktā - “tiesa” ietver visas tās iesaistīto dalībvalstu iestādes, kam ir jurisdikcija lietās, uz kurām attiecas šīs regulas darbības joma.⁴⁴ Jēdziena “tiesa” definīcija šajās regulās nav tik detalizētas kā Mantošanas regulā, un nesatur arī negatīvo definīciju. Latvijas

³⁹ Tieslietu ministrijas 2015. gada 21. maija priekšlikums likumprojektam “Grozījumi Notariāta likumā” Latvijas Republikas Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājam G.Bērziņa kungam. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/82BF82EEC4CD391FC2257E4D002368B3?OpenDocument> (aplūkots 10.03.2020.)

⁴⁰ Notariāta likums: LR likums. Pieņemts 01. 06. 1993.

⁴¹ 2003. gada 27. novembra Padomes regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu.

⁴² 2010. gada 20. decembra Padomes regula (ES) Nr. 1259/2010, ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai.

⁴³ Padomes regula (EK) Nr. 2201/2003(2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. Brisele II bis regula. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 23. 12. 2003, L 338. 2. panta 1. punkts.

⁴⁴ 2010. gada 20. decembra Padomes regula (ES) Nr. 1259/2010, ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai. 3. panta 2. punkts. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1259> (aplūkots 13. 04. 2020.)

notārs atbilst šajās regulās ietvertajam jēdzienam “tiesa”, līdz ar to, šķirot pārrobežu laulību, nav šaubu, ka notāram ir jāpiemēro iepriekš norādītie Eiropas Savienības tiesību akti.

Tādējādi pastāv pamats secinājumam, ka, šķirot pārrobežu laulību, Eiropas Savienība nav noteikusi nekādus ierobežojumus notāram izpildīt savas funkcijas laulības šķiršanas lietā. Tāpat citās pārrobežu civillietu kategoriju lietās, kur lietas puses ir skaidri zināmas un noteiktas, piemēram, tajās civillietu kategorijās, uz kurām attiecas Briseles I bis regula, nepastāv problemātika attiecībā uz jēdziena “tiesa” izpratni.⁴⁵ Nav skaidrs, kāpēc notārs, šķirot pārrobežu laulību, būtu uzskatāms par “tiesu” ES tiesību izpratnē, bet, vedot pārrobežu mantojuma lietu, nebūtu.

3.3. Latvijā pastāvošais viedoklis

Šajā apakšnodaļā autore apskatīs, kādi viedokļi par jēdziena “tiesa” Mantošanas regulas izpratnē ir sastopami Latvijā.

Nesen, 2018. gada 27. aprīlī, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments lietā SKC-815/2018 taisīja lēmumu (turpmāk - Lēmums) sūdzības lietā par notāra rīcību, vērtējot pārrobežu mantojuma lietā noteikto jurisdikciju un piemērojamās tiesību normas.

Augstākās tiesas lēmuma pamatā bija pārrobežu mantojuma lieta ar visnotaļ sarežģītiem lietas faktiskajiem apstākļiem, vismaz attiecībā uz iesaistīto ES valstu un trešo valstu skaitu, ar kurām mirušajam bija kāds piesaistes faktors.⁴⁶ Tā kā šis līdz šim ir Augstākās tiesas pirmais un vienīgais nolēmums par pārrobežu mantojuma lietu, tad autore pievērsīs uzmanību Augstākās tiesas argumentācijai un arī lēmuma aprakstošajā daļā ietvertajai informācijai. Lai arī Lēmumā Augstākā tiesa nav vērtējusi jēdziena “tiesa” tvērumu, tajā ir aplūkoti vairāki citi diskutabli aspekti, kurus ir vērts izanalizēt.

Lēmuma aprakstošajā daļā ir teikts, ka gan nacionālais, gan starptautiskais tiesiskais regulējums mantošanas gadījumam nosaka piesaistes kritēriju (mirušā pastāvīgo dzīvesvietu nāves brīdī) kā galveno nosacījumu jurisdikcijas un piemērojamās tiesību normas noteikšanai.⁴⁷ Motīvu daļā Augstākā tiesa nenoliedz, ka galvenais piesaistes kritērijs ir pastāvīgā dzīvesvieta, bet neapstiprina to, ka gan nacionālajā, gan starptautiskajā regulējumā būtu vienāda piesaiste. Tādējādi autore pievērsīs uzmanību tam, vai šīs piesaistes ir atšķirīgas, vienādas, vai līdzīgas.

⁴⁵ Drobiševska E. Daži izaicinājumi jaunajā Eiropas Savienības mantošanas regulā. Grām: Ārvalsts investīcijas: kad tiesības mijiedarbojas. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2016, 86. lpp.

⁴⁶ Zīle K., Krūmiņš T. Mantošanas regulas piemērošana praksē - mācība, kas vēl jāapgūst. Jurista Vārds, 2019. gada 26. novembris, Nr.47(1105).

⁴⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 27. aprīļa lēmums lietā SKC-815/2018.

Nacionālajā regulējumā, proti, Notariāta likumā nav iekļauta tāda piesaiste kā mirušā pastāvīgā dzīvesvieta. Notariāta likuma 324.² pantā ir paredzēta ļoti līdzīga piesaiste - mantojuma atstājēja pēdējā dzīvesvieta.⁴⁸ Pēdējā dzīvesvieta ne vienmēr būs tā pati, kas mirušā pastāvīgā dzīvesvieta. Protams, lai noteiktu mirušā pastāvīgo dzīvesvietu, kā viens no faktoriem var kalpot personas pēdējā dzīvesvieta vai personas deklarētā dzīvesvieta, taču personas pastāvīgā dzīvesvieta ir plašāka un grūtāk nosakāma piesaiste. Civillikuma 7. pants definē dzīvesvietu (domicilu) kā vietu, kur persona ir labprātīgi apmetusies ar tieši vai klusējot izteiktu nodomu tur pastāvīgi dzīvot vai darboties. Panta otrajā daļā noteikts, ka vienai personai var būt vairākas dzīvesvietas.⁴⁹ Tas nozīmē, ka atbilstoši nacionālajam regulējumam piesaiste mirušā pēdējā dzīvesvieta, pieļauj iespēju, ka tādas var būt vairākas. Taču attiecībā uz mirušā pastāvīgo dzīvesvietu nevarētu izdarīt tādas pašas secinājumus. Piemēram, ģenerālvokāts Lietuvas lietā secinājumos ir paudis uzskatu, ka pastāvīgā dzīvesvieta miršanas brīdī personai var būt tikai viena.⁵⁰ Līdz ar to piesaistēm - pēdējā dzīvesvieta un pastāvīgā dzīvesvieta - ir zināma atšķirība un starp tām nav liekama vienādības zīme.

No šī Lēmuma aprakstošās daļas izriet, ka sūdzībā par notāra rīcību ir norādīts, ka atbilstoši Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 249. panta otrai daļai regulas ir vispārpiemērojamas. Tās uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojamas visās dalībvalstīs. Regulas kļūst par dalībvalsts tiesību sistēmas daļu bez valsts tiesību aktu starpniecības.⁵¹ Autore nenoliedz, ka regulas būtu vispārpiemērojamas un ka tās kļūst par dalībvalsts tiesību sistēmas daļu. Tomēr attiecībā uz Mantošanas regulu, Latvijas notāram nav saistošas visas tiesību normas, kas sastopamas Regulā. Mantošanas regulā ir noteikts jēdziena “tiesa” tvērums un atbilstoši regulai tikai tam, kas ir ietverts jēdzienā “tiesa”, ir saistoši regulas noteikumi par jurisdikciju. Mantošanas regulas 21. apsvērumā ir teikts, ka tam, vai notāriem attiecīgajā dalībvalstī ir saistoši šajā regulā izklāstītie noteikumi par jurisdikciju, vajadzētu būt atkarīgam no tā, vai uz tiem attiecas vai neattiecas jēdziens “tiesa” šīs regulas nozīmē.⁵² Kā arī, Mantošanas regulas regulēšanas priekšmets, nosakot jēdziena “tiesa” tvērumu, ir sašaurināts. Proti, ar mantošanas regulu nav gribēts aptvert visas tiesiskās attiecības, kas rodas, vedot mantojuma lietu. Eiropas Padome un Parlaments ir vēlējies nodalīt to valstu notārus, kuri nepilda tiesas funkciju.

Pirms jebkuras regulas piemērošanas, ir jānosaka tās ģeogrāfiskais, temporālais un materiālais tvērums. Attiecībā uz regulu piemērošanu Latvijas tiesu judikatūra liecina, ka gan

⁴⁸ Notariāta likums: LR likums. Pieņemts 01. 06. 1993.

⁴⁹ Civillikums: LR likums. Pieņemts 28. 01. 1937.

⁵⁰ Ģenerālvokāta Manuela Kamposa Sančesa-Bordonas 2020. gada 26. marta secinājumi lietā C-80/19.

⁵¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 27. aprīļa lēmums lietā SKC - 815/2018.

⁵² 2003. gada 27. novembra Padomes regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. 21. apsvērumus.

pusēs, gan to pārstāvji reti kad pārbauda regulu ģeogrāfisko, temporālo un materiālo tvērumu, tādēļ bieži gadās lietas, kurās piemērojamais tiesiskais instruments nav ticis piemērots vai ir ticis piemērots nepareizi.⁵³

Autores ieskatā, noderīgs Augstākās tiesas arguments motīvu daļā ir: “*Mantošanas regulas piemērošana nozīmē gan tās noteikumu ievērošanu attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanu, gan arī attiecībā uz mantojuma lietā piemērojamā likuma izvēli*”. Mantošanas regula attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanu ir specifiska regula, jo, kā iepriekšējās apakšnodalās noskaidrots, tad šāda jurisdikcijas noteikumu neattiecināšanu uz atsevišķu valstu notariātiem nav sastopama citās pārrobežu civiltiesiskajās attiecībās, piemēram, pārrobežu laulību šķiršanu lietās. Tieši Mantošanas regula ir tas normatīvais akts, kas regulē jurisdikcijas noteikšanu pārrobežu mantojuma lietās. Ja Mantošanas regula noteic, ka atsevišķu valstu notariātiem Regulā paredzētie jurisdikcijas noteikumi nav saistoši, tas nozīmē, ka Eiropas likumdevējs ir vēlējis, lai tajās valstīs, kurās nav piemērojami minētie Regulas noteikumi, jurisdikcijas noteikumi tiktu paredzēti savos nacionālajos tiesību aktos. Konkrētajā lietā Augstākā tiesa Lēmumā noteica, ka Mantošanas regulas noteikumu ievērošana attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanu bija jāņem vērā tikai tik tālu, lai secinātu, ka Mantošanas regula nav jāpiemēro, jo pastāv starpvalstu noslēgtais līgums - 1995. gada 28. marta Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās.⁵⁴ Tātad, lai nonāktu pie šāda secinājuma, tad arī ir jāatsaucas uz Mantošanas regulas 75. panta pirmo daļu. Ir secināms, ka Mantošanas regula attiecībā uz jurisdikciju Latvijas notāram piemērojama tikai tāpēc, lai noteiktu, ka tālāk Mantošanas regulas noteikumi par jurisdikciju nav saistoši, jo:

1. pastāv kāds starptautiskais līgums, ko puses noslēgušas pirms pievienošanās ES;
2. jurisdikcija nosakāma atbilstoši Notariāta likuma 324.² pantam, jo Latvijas notārs nav uzskatāms par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē.

Autore piekrīt Augstākās tiesas lēmumam, taču vērš uzmanību, ka šis ir pirmais Augstākās tiesas lēmums pārrobežu mantojuma lietā un tas kalpos kā piemērs tam, kā piemērojamas tiesību normas pārrobežu mantojuma lietu vešanā. Vienlaikus, ja Latvijas tiesas viedoklis kādā aspektā atšķiras no Eiropas Savienības Tiesas spriedumā izteiktajiem secinājumiem, būtu vērtīgi, ka nākamajā pēc faktiskajiem apstākļiem līdzīgā lietā, Latvijas

⁵³ Kačevska I., Rudevska B., Buka A., Dambergis M., Fillers A., Efektīva Eiropas Savienības tiesību aktu pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās izstrāde, pārņemšana, ieviešana un piemērošana. Rīgā:2015, 3.lpp. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/EST%20judikatura/TM_vadlinijas_ES%20parrobezu.pdf aplūkots (10. 03. 2020.)

⁵⁴ Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. 03.02.1993.

tiesa, gluži tāpat kā to darīja Polijas un Lietuvas tiesa, izmantotu iespēju uzdot prejudiciālu jautājumu Eiropas Savienības tiesai ar mērķi viest skaidrību, vai Latvijas notārs ietilpst Mantošanas regulas jēdziena “tiesa” tvērumā. Turklāt jāņem vērā, ka dalībvalsts pēdējās instances tiesai pat ir pienākums vērsties ar prejudiciālo jautājumu Eiropas Savienības tiesā. Tas izriet arī no Eiropas Savienības tiesas sprieduma lietā CILFIT, kurā Tiesa ir attīstījusi t.s. *acte clair* doktrīnu.⁵⁵ Ja tiesvedībā kādā dalībvalstī rodas jautājums par Eiropas Savienības tiesību interpretāciju, tad tiesai, kuras nolēmumu saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt, ir pienākums vērsties Eiropas Savienības tiesā.⁵⁶

Vēl attiecībā uz pārobežu mantojuma lietām, savu viedokli ir izteikusi Evita Drobiševska rakstā “Daži izaicinājumi jaunajā Eiropas Savienības Mantošanas regulā”. Šā raksta autore jau 2016. gadā ir secinājusi, ka Mantošanas regula nosaka vienotas jurisdikcijas normas pārobežu mantošanas lietās, taču norāda, ka tās neattiecas uz latīņu sistēmas notariātu. Praksē no tā izriet, ka uz latīņu sistēmas mantošanas lietās kompetento notāru, kāds tas ir Latvijā, Francijā, Igaunijā, Nīderlandē, Luksemburgā un dažās citās ES dalībvalstīs, neattiecas Mantošanas regulas jurisdikcijas noteikumi. Būtībā ES Mantošanas regula ļauj šiem notāriem vest jebkuru mantošanas lietu, pat bez būtiskas piesaistes to izcelsmes valstij, ja vien mantinieki to vēlas. Evita Drobiševska arī norāda, ka šāda nenoteiktība varētu radīt arī problēmas, kamēr nav izveidots Eiropas Savienības vienots mantošanas reģistrs. Lai vieglāk saprastu to, pie kura notāra mantiniekam ir jāvēršas pārobežu mantojuma lietā, raksta autore ir norādījusi arī uzskatāmu piemēru. Proti, mantojuma atstājēja Francijā dzīvojošie mantinieki var vērsties pie Francijas notāra, lai nokārtotu mantojuma lietu, jo uz Francijas notāru neattiecas Mantošanas regulas jurisdikcijas noteikumi, arī mantojuma atstājēja Latvijā dzīvojošie mantinieki var vērsties pie Latvijas notāra, lai nokārtotu mantojuma lietu, jo uz Latvijas notāru arī neattiecas Mantošanas regulas jurisdikcijas noteikumi.⁵⁷ Ne Francijas, ne Latvijas notāram, lai uzsāktu pārobežu mantojuma lietu, nav nepieciešams visupirms noteikt, vai mirušā pastāvīgā dzīvesvieta bija attiecīgi Francijā vai Latvijā. Taču citās dalībvalstīs, piemēram, Spānijā, Beļģijā, Horvātijā, kurās Mantošanas regulas jurisdikcijas noteikumi ir saistoši, jo notārs ir uzskatāms par “tiesu”, notāra rīcība būtu citāda. Proti, mantinieks, vērstoties, piemēram, pie Spānijas notāra, varēs saņemt mantojumu tikai tad, ja Spānijas notārs būs noteicis jurisdikciju atbilstoši Regulai. Ja mirušā pastāvīgā dzīvesvieta bija Spānijā, tad notārs uzsāks pārobežu

⁵⁵ Eiropas Savienības tiesas 1982. gada 6. oktobra spriedums lietā C-283/81 *CILFIT*.

⁵⁶ Sagatavojis autoru kolektīvs Chewe C. (Ševes K.), Bukas A., Gailīša K., Strazdiņa Ģ. zinātniskajā redakcijā, Eiropas Savienības tiesības I daļa. Institucionālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 281. lpp.

⁵⁷ Drobiševska E. Daži izaicinājumi jaunajā Eiropas Savienības mantošanas regulā. Grām: Ārvalsts investīcijas: kad tiesības mijiedarbojas. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2016, 86. lpp.

mantojuma lietu. Ja Spānijas notārs konstatētu, ka mirušā pastāvīgā dzīvesvieta bija Itālija, tad mantniekam būs jāvēršas pie Itālijas notāra, jo Spānijas notāram šādā tiesiskā situācijā nebūs kompetence vest pārrobežu mantojuma lietu.

Mantošanas regulas piemērošanas aspekti ir pētīti arī dažos maģistra darbos Latvijas Universitātē. Secinājumos arī šie autori ir atzinuši, ka pastāv neskaidrības par Mantošanas regulas jurisdikcijas noteikumu saistošo spēku attiecībā uz Latvijas notāriem.⁵⁸ Tā, piemēram, Patrīcija Kalnciema maģistra darbā ir norādījusi, ka Notariāta likuma 324.² pants konfliktē ar Mantošanas regulas jurisdikcijas noteikumiem, jo nosaka virkni ar gadījumiem, kuros notāram ir piekritība vest pārrobežu mantojuma lietu, kas nesakrīt ar Mantošanas regulā iestrādātajiem principiem. Respektīvi, Notariāta likumā iestrādātās normas attiecībā uz zvērinātu notāru jurisdikciju vest mantošanas lietas arī situācijās, kādas Mantošanas regula neparedz. Nav saprotams, kāpēc jau sākotnēji tiek iekļautas normas, kas nav atbilstošas Mantošanas regulas noteikumiem.”⁵⁹ Bakalaura darba autore, balstoties uz jaunāko tiesu praksi Eiropas Savienības tiesā un ģenerāladvokāta secinājumiem, ir noskaidrojusi šī problēmjautājuma cēloni. Tā kā līdz šim Eiropas Savienības tiesa nebija izteikusies par Mantošanas regulas jēdziena “tiesa” tvērumu, tad pastāvēja dažādas interpretācijas. Šobrīd, kad ir tapis skaidrs šī jēdziena tvērums, ir iespējams atbildēt uz šo neskaidrību. Respektīvi, šī problēmjautājuma cēlonis slēpjas jēdziena “tiesa” tvērumā. Par cik, Latvijas notārs nav atzīstams par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē, tad Notariāta likums nekonfliktē ar Mantošanas regulu, jo Mantošanas regulā ietvertie jurisdikcijas noteikumi nav attiecināmi uz Latvijas notāru. Tieši tāpēc Notariāta likumā ir ietverts šis 324.² pants, kas noteic Latvijas notāra kompetenci pārrobežu mantojuma lietā.

Bakalaura darba ietvaros autore veica attālinātu rakstveida interviju⁶⁰ ar sešiem Latvijas notāriem. Atbildes sniedza divi zvērināti notāri: Zane Ernštreite un Pēteris Ducmanis.⁶¹ No intervijām secināms, ka Latvijā notāri vēl joprojām, uzsākot pārrobežu mantojuma lietu, jurisdikciju nosaka atbilstoši Mantošanas regulai, proti, Latvijas notārs uzsāktu vest pārrobežu mantojuma lietu, ja mirušā pastāvīgā dzīvesvieta būtu Latvijā. Notāri, kas sniedza atbildes uz interviju, uzskata, ka Latvijas notārs ir uzskatāms par “tiesu” Mantošanas regulas izpratnē. Tomēr šāds viedoklis, ņemot vērā iepriekš izdarītos secinājumus, kas balstās uz Regulas piemērošanas prakses analīzi, ir diskutabls. Tā rezultātā, ja “tiesas” tvērumu interpretē dažādi, vairākās pēc faktiskajiem apstākļiem līdzīgās pārrobežu mantojuma lietās var tikt pieņemti savstarpēji pretrunīgi lēmumi. Tiesiska, demokrātiska valsts pieprasa vienlīdzīgu attieksmi pret

⁵⁸ Liepniece E. Pārrobežu mantojuma lietu vešana pie Latvijas notāra. 2019. 22. lpp.

⁵⁹ Kalnciema P. Mantošanas regulas piemērošana pārrobežu mantojuma lietās. 2019. 30. lpp.

⁶⁰ Zvērinātas notāres Zanes Ernštreites atbildes uz intervijas jautājumiem. Skatīt pielikumu Nr.3.

⁶¹ Zvērināta notāra Pētera Ducmaņa atbildes uz intervija jautājumiem. Skatīt pielikumu Nr.4.

personām, kas atrodas vienādos apstākļos. Kamēr tiesību piemērotāju vidū nepastāvēs vienprātība par jēdziena “tiesa” tvērumu, tikmēr būs sarežģīti nodrošināt vienlīdzīgu rezultātu pārrobežu mantojuma lietās. Ievērojot, ka Regulas dažāda interpretācija var radīt tiesiskās vienlīdzības principa aizskārumu, vedot pārrobežu mantojuma lietas, Latvijā ir nepieciešams organizēt padziļinātas apmācības par Mantošanas regulas piemērošanas aspektiem, tostarp par notāra funkcijām un lomu pārrobežu mantojuma lietās. Tas ir viens no efektīvākajiem veidiem, kā veicināt izpratni par piemērojamiem Eiropas Savienības tiesību aktiem un mazināt risku par valsts atbildību to nepareizas piemērošanas gadījumos.

Nodaļas noslēgumā vēlreiz uzsvēršu, ka Latvijas notārs tomēr neietilpst jēdziena “tiesa” tvērumā, kas izriet no ģenerālvokātu secinājumiem divās lietās un Eiropas Savienības Tiesas spriedums, tāpēc Latvijas notāram nav saistoši jurisdikcijas noteikumi. Taču vienlaikus jāakcentē, ka tas nenozīmē, ka uz Latvijas notāru neattiecas Regulas noteikumi par piemērojamiem tiesību aktiem, Eiropas mantošanas apliecību un citi Regulā ietvertie noteikumi. Notāram, vedot pārrobežu mantojuma lietu, ir jāpiemēro Mantošanas regula, ar izņēmumu daļā par jurisdikcijas noteikšanu.

4. JURISDIKCIJAS NOTEIKŠANA PĀRROBEŽU MANTOJUMA LIETĀS LATVIJĀ

Iepriekšējā nodaļā tika noskaidrots, ka Latvijas notārs neietilpst jēdziena “tiesa” tvērumā. Tas tomēr nenozīmē, ka notārs nevar vest pārrobežu mantojuma lietas. Tā kā Mantošanas regulas noteikumi par jurisdikciju nav saistoši Latvijas notāram, tad šajā nodaļā tiks izpētīts, kā tad ir jārikojas notāram, un kādi problēmjautājumi ir saskatāmi jurisdikcijas noteikšanā.

Arvien vairāk Eiropas pilsoņu izmanto iekšējā tirgus un brīvu personu pārvietošanās brīvības priekšrocības. Respektīvi, pieaug to personu skaits, kuru patstāvīgā dzīvesvieta ir kāda cita Eiropas Savienības dalībvalsts, vai viņu ģimenes locekļi vai īpašumi atrodas vairāk nekā vienā dalībvalstī. Pēc viņu nāves viņu potenciālie mantinieki, mēģinot iegūt mantojumu, bieži saskaras ar lielām grūtībām, ilgstošu kavēšanos un lielām juridiskām izmaksām. Sliktāk, ka daudzi likumīgie mantinieki, īpaši visneaizsargātākie, nesaņem visu mantojumu. Process ir ilgstošs, dārgs un stresa pilns.⁶²

Pārrobežu tiesiskās attiecības mantošanas lietās veidojas tad, kad mantošanas lietā vienlaikus pastāv saistība ar vairāk nekā vienu valsti. Piemēram, mantojuma atstājējam papildus mantai viņa pastāvīgās dzīvesvietas vai pilsonības valstī var piederēt manta arī kādā citā valstī. Tāpat arī mantinieki var atrasties citā valstī, nekā valsts, kurā mantojums atklājies.⁶³

Mantošanas regulas nosacījumi par jurisdikciju ir saistoši tām valstīm, kur mantojuma lietu vešana ir piekritīga tiesai vai notāriem, kuri pilda tiesas funkciju. Jau pašā Mantošanas regulā ir atzīts, ka tā iemesla dēļ, ka ne visām dalībvalstīm ir saistoši jurisdikcijas noteikumi, var rasties situācija, kad vairākās dalībvalstīs vienlaicīgi par to pašu mantojumu tiek vesta mantojuma lieta. *“Ņemot vērā to, ka dažās dalībvalstīs mantošanas lietas var izskatīt ārpustiesas iestādes, piemēram, notāri, kuriem šīs regulas noteikumi par jurisdikciju nav saistoši, nevar izslēgt, ka dažādās dalībvalstīs paralēli tiek sākti ārpustiesas vienošanās un tiesvedība par vienu un to pašu mantošanas lietu vai divas ārpustiesas vienošanās saistībā ar vienu un to pašu mantošanas lietu. Šādā gadījumā iesaistītajām pusēm, kad tās ir uzzinājušas par paralēli notiekošajiem procesiem, būtu pašām jāvienojas, kā turpmāk rīkoties. Ja tās nevar vienoties, tad mantošanas lieta būtu jāizskata un par to būtu jālemj tiesai, kurai saskaņā ar šo regulu ir jurisdikcija”*.⁶⁴

⁶² Commission of the European Community, Impact Assessment. 14.10.2009, SEC(2009) 410 final. P.9.
Pieejams: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52009SC0410> (aplūkots 10. 02. 2020.)

⁶³ Platace L. Atvieglos pārrobežu mantojuma lietu kārtošanu. 30. 03. 2012. Pieejams: <https://lvportals.lv/norises/246068-atvieglos-parrobezu-mantojuma-lietu-kartosanu-2012>. (aplūkots 15. 03. 2020.)

⁶⁴ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 36. apsvērums.

Pamatojums tam, ka Latvijas notārs nav uzskatāms par “tiesu” Mantošanas izpratnē, ir atrodams šī darba 3. nodaļā. Līdz ar to, to valstu notāriem, kuri neatbilst Regulā ietvertajam jēdzienam “tiesa”, piemēram, Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Polijā, Vācijā, nav saistoši Regulas noteikumi par jurisdikciju. Tas nozīmē, ka šo valstu nacionālajiem likumdevējiem savos tiesību aktos ir jāparedz regulējums, kā noteikt jurisdikciju pārrobežu mantojuma lietu vešanai. Jurisdikcija tiek skaidrota kā attiecīgās institūcijas civiltiesiska rakstura lietu izšķiršanas tiesības.⁶⁵ Valstis, kas neveic savu darbību saskaņā ar tiesas kontroli vai deleģēšanu, neietilpst Regulas jurisdikcijas noteikumos. Tāpēc notāru starptautisko jurisdikciju nosaka valsts tiesību akti.⁶⁶ Latvijā notāram, nosakot jurisdikciju, ir jāpiemēro Notariāta likuma 324.² pants.

Šajā nodaļā jurisdikcija tiek analizēta tikai attiecībā uz notāra darbību, jo attiecībā uz tiesu jurisdikcijas noteikumi ir atšķirīgi, tos noteic Regula, ņemot vērā piesaisti “pastāvīgā dzīvesvieta”.

Pirms uzsākt mantojuma lietu, Latvijas notāram visupirms ir jāpārlicinās, vai notāram ir jurisdikcija pār šo lietu. Notariāta likuma 324.² pants noteic, ka notāram ir piekritība vest pārrobežu mantojuma lietu, ja pastāv kāds no turpmāk minētajiem kritērijiem:

1. mantojuma atstājēja pēdējā dzīvesvieta bija Latvijā;
2. mantošanas iesnieguma iesniedzēja dzīvesvieta ir Latvijā;
3. mantojamās mantas vai tās galvenās daļas atrašanās vieta ir Latvijā;
4. mantošanas iesnieguma iesniedzējs ir Latvijas Republikas valstspiederīgais;
5. mantojuma atstājējs bija Latvijas Republikas valstspiederīgais.⁶⁷

Šie jurisdikcijas pamati ir alternatīvi, tas nozīmē, ka nevienam no šiem kritērijiem nav augstāks spēks par citu. Ir redzams, ka visi šie kritēriji ir saistīti ar Latvijas valsti, proti, notārs nav tiesīgs vest mantojuma lietu, kurai nav nekādas saiknes ar Latviju.

Jāvērš uzmanība uz Notariāta likuma 324.² pantā ietverto pirmo piesaisti, proti, mantojuma atstājēja “pēdējā dzīvesvieta”. Piesaistēm “pēdējā dzīvesvieta”, “pastāvīgā dzīvesvieta”, “deklarētā dzīvesvieta” ir zināmas atšķirības, un tās nevar jaukt vai pielīdzināt vienu otrai. Notāram, pārbaudot, vai ir jurisdikcija pārrobežu mantojuma lietā, ir jākonstatē mirušā pēdējā dzīvesvieta. Kad notārs pārrobežu mantojuma lietā ir noteicis jurisdikciju, tad, nosakot piemērojamos tiesību aktus, notāram ir jākonstatē mirušā pastāvīgā dzīvesvieta. Savukārt, nosakot piekritību nacionālajai mantojuma lietai, atbilstoši Notariāta likuma

⁶⁵ Rasnačs L. Jurisdikcija un tās noteikšana civiltiesiska rakstura lietās. 2009, Rīga. Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/zinas/kopsavilkums_Lauris_Rasnačs_LV.pdf. (aplūkots 09. 03. 2020.)

⁶⁶ Popescu D.A. Guide on international private law in successions matters. Romania, Onești: „Magic Print” Publishing House, 2014, 70.lpp. Pieejams: <http://old.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=Sr4HhCRh6zU%3D&tabid=2980> (aplūkots 10.03.2020.)

⁶⁷ Notariāta likums: LR likums. Pieņemts 01. 06. 1993.

252. pantam, notāram ir jāpārbauda mirušā pēdējā deklarētā dzīvesvieta. Lai noskaidrotu mirušā pēdējo dzīvesvietu, kas nepieciešama, lai noteiktu jurisdikciju pārrobežu mantojuma lietā, būtu nepareizi to noteikt tikai pēc mirušā pēdējās deklarētās dzīvesvieta. Deklarētā dzīvesvieta ne vienmēr ir tā pati dzīvesvieta, kas ir mirušā pēdējā dzīvesvieta. Autore atzīst, ka dzīvesvietas noteikšana pati par sevi var būt strīdus objekts lietā, taču ikvienam notāram ir jānošķir šīs dažādās piesaistes.

5. PIEMĒROJAMIE TIESĪBU AKTI

Iepriekšējā nodaļā tika apskatīts piekritības jeb jurisdikcijas jautājums. Nākamais solis, kas notāram pēc jurisdikcijas noteikšanas jādara, ir jānosaka piemērojamie tiesību akti.

Starptautisko mantojuma lietu iznākums bieži vien neatbilst mirušo cilvēku vēlmēm un mērķiem. Turklāt netiek ievērotas (potenciālo) mantinieku, proti, personu, kas formāli vai kā citādi ir saistītas ar mirušo, privāto un publisko kreditoru u.c. tiesības. Šādas problēmas rodas tāpēc, ka dalībvalstīm ir atšķirīgas materiālo tiesību normas, kas regulē mantojuma tiesības vai mantojuma lietu vešanu. Ja persona nomirst un nav ne testamenta, ne mantojuma līguma, tad mantojumu sadala pēc likumiskās mantošanas. Taču, kā mantojums tiks sadalīts starp mantiniekiem, būs atkarīgs no tā, kuras valsts tiesību akti būs jāpiemēro. Piemēram, Apvienotās Karalistes likumi nosaka, ka laulātais saņem lielāko daļu mantojuma, ja ne pat visu mantojumu. Pretstatā tam Francijā tiesību aktos ir noteikts, ka laulātais saņem tikai ceturto daļu mantojuma. Problēma var arī rasties, ja, atklājoties mantojumam, tiek konstatēts, ka pastāv savstarpējais testaments, jo ne visas valstis atzīst savstarpējo testamentu. Tiesības uz neatņemamo daļu atzīst visas valstis, izņemot Angliju, taču arī neatņemamās daļas noteikšana dalībvalstu starpā ir ļoti atšķirīga. Arī uz neprecēto vai viendzimuma partneru attiecībām, salīdzinot ar laulāto tiesībām, mantojuma tiesības dalībvalstīs ir atšķirīgas. Tas ir atkarīgs no tā, vai dalībvalsts atzīst viendzimuma laulības vai reģistrētas partnerattiecības.⁶⁸

Notariāta likuma 324.⁴ pants noteic, ka piemērojamus tiesību aktus pārrobežu mantojuma lietās nosaka saskaņā ar Mantošanas regulu.⁶⁹ Attiecībā uz piemērojamo likumu latīņu tipa notariātam nav nekādi izņēmumi, respektīvi, Regulā iekļauti nosacījumi par piemērojamo likumu Latvijas notāram ir saistoši.

Regulā noteikts, ka pārrobežu mantojuma lietai piemērojamus tiesību aktus nosaka tās dalībvalsts iestāde vai tiesa, kurai ir jurisdikcija attiecīgajā pārrobežu mantojuma lietā. Ja Latvijā atbilstoši Notariāta likuma 324.² pantam notāram būs jurisdikcija pār mantojuma lietu, tad tieši notārs noteiks piemērojamus tiesību aktus atbilstoši Mantošanas regulā noteiktajam. Mantošanas regulā vispārējs piesaistes kritērijs, lai noteiktu piemērojamus tiesību aktus, ir mirušā pastāvīgā dzīvesvieta nāves brīdī.

Vairums gadījumu mantošanai tiks piemēroti tās valsts tiesību akti, kurā bija mirušā pastāvīgā dzīvesvieta nāves brīdī. Regulā nav sniegta “pastāvīgās dzīvesvietas” definīcija pārrobežu mantošanas kontekstā. Pastāvīgās dzīvesvietas valsts ir valsts, ar kuru mirušajam ir

⁶⁸ Commission of the European Community, Impact Assessment. 14. 10. 2009, SEC(2009) 410 final. P.9.
Pieejams: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52009SC0410> (aplūkots 10. 02. 2020.)

⁶⁹ Notariāta likums: LR likums. Pieņemts 01. 06. 1993.

cieša un stabila saikne. Tomēr ne vienmēr skaidri var noteikt, kura valsts ir mirušā pēdējā pastāvīgās dzīvesvietas valsts. Piemēram, mirušais var būt profesionālu iemeslu dēļ bijis uz laiku pārcelts uz citu valsti vai dzīvojis vairākās valstīs, pastāvīgi neapmetoties nevienā no tām.⁷⁰

Lemjot par mirušā pastāvīgās dzīvesvietas valsti, iestādei, kuras kompetencē ir pārrobežu mantojuma lietu vešana, jāizvērtē turpmāk minētie apstākļi:

- mirušā uzturēšanās konkrētajā valstī ilgums un regularitāte;
- mirušā uzturēšanās konkrētajā valstī apstākļi un iemesli;
- valsts, kurā atrodas mirušā ģimene un sociālā dzīve;
- valsts, kurā mirušajam ir vislielākie aktīvi;
- mirušā pilsonība.⁷¹

Mantošanas regula uzliek notāram par pienākumu izvērtēt šos visus aspektus, neskatoties uz to, ka mantinieki to nemaz nelūdz. Šāds apgalvojums izriet no tā, ka notāram saskaņā ar likumu ir jānosaka piemērojamie tiesību akti, un, lai pareizi tos noteiktu, notāram ir jāvērtē visi iepriekš uzskaitītie kritēriji pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanai. Ar piemēra palīdzību, centīšos uzskatāmi atklāt, kā konkrētajā situācijā noteikt piemērojamās tiesību aktus.

Piemērs: Vaiva no Lietuvas dzīvoja Beļģijā kopā ar savu vīru lietuvieti. Viņa nomira Lietuvā, atrodoties tur atvaļinājumā. Pārim piederēja dzīvoklis Beļģijā, un viņi nomāja brīvdzīvu māju Lietuvā. Viņu abi bērni dzīvo Beļģijā.⁷²

Risinājums: Iestāde, kura kompetenta vest mantojuma lietu, nolēmj, ka Vaivas pastāvīgā dzīvesvieta ir Beļģijā, jo viņas ģimene (vīrs un divi bērni), kā arī pastāvīgais darbs un viņas galvenās mājas atrodas Beļģijā. Tādēļ mantojumam, kas atklājies pēc Vaivas nāves, ir piemērojami Beļģijas tiesību akti.⁷³

Notāru praksē sastopamie gadījumi liecina, ka tomēr tas nav viegls uzdevums noteikt piemērojamo likumu mantojuma lietas vešanai. Piemērā minētajiem apstākļiem papildus nāk klāt vēl daudz dažādi citi apstākļi, kas apgrūtina piemērojamā likuma noteikšanu.

Īpaši ir jāuzsver problēma, ar kuru saskaras gados veci cilvēki, kuri vairs nespēj pareizi izteikt savas vēlmes un kuri dzīvo pansionātos citā valstī (kas varētu būt trešā valsts), ja viņu bērni ir pārcēlušies viņus uz citu vietu, vai arī pastāv kāds cits ekonomisks iemesls. Ja gados

⁷⁰ European Commission. Cross border successions. A citizen's guide. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. Pieejams: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/61afb4c0-a71b-11e7-837e-01aa75ed71a1>. (aplūkots 18. 03. 2020.)

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

vecie cilvēki nav izteikuši gribu par savu dzīvesvietu, vai tas nozīmē, ka viņu pastāvīgā dzīvesvieta patiesībā ir tā, kurā atrodas pansionāts?⁷⁴

Arī attiecībā uz jēdzienu “pastāvīgā dzīvesvieta”, autore ir identificējusi vēl vienu problēmjautājumu. Proti, nav šaubas, ka šā jēdziena saturs ir jāatklāj, analizējot Eiropas Savienības tiesību aktus, nevis katras pašas valsts nacionālos tiesību aktos. Tomēr nav vienprātība par to, vai jēdziens “pastāvīgā dzīvesvieta” ir autonomas Eiropas Savienības jēdziens vai arī tas ir jādefinē individuāli katras regulas kontekstā. Piesaistes faktoram “pastāvīgā dzīvesvieta” ir īpaši svarīga loma ne tikai Mantošanas regulas ietvaros, bet arī citos Latvijā tieši piemērojamos ES starptautisko privāttiesību instrumentos, kuros kā noteicošais vai viens no galvenajiem piesaistes faktoriem tiek izmantots gan jurisdikcijas, gan arī piemērojamo tiesību normu noteikšanai.⁷⁵ “Patstāvīgās dzīvesvietas” piesaiste ir sastopama tādās regulās kā, piemēram, Brisele II bis, Roma I, Roma II, Roma III. Mantošanas regula ar vairāk nekā 80 apsvērumiem, no kuriem daudzi ir gari un pietiekami detalizēti, ir nozīmīgs tiesību akts. Mantošanas regulas 23. un 24. apsvērums palīdz ilustrēt šo galveno piesaistes faktoru “pastāvīgā dzīvesvieta”, taču tā kā katra mantojuma lieta ir specifiska ar tās faktiskajiem apstākļiem, tad ne vienmēr pietiek ar tām vadlīnijām, kas noteiktas Mantošanas regulā. Papildus nepieciešams aplūkot Eiropas Savienības tiesas spriedumos izteiktos secinājumus un ģenerālvokāta secinājumus, taču nav skaidrs, vai šīs piesaistes vadlīnijas var meklēt arī citu regulu kontekstā. Eiropas Parlaments ir izteicis viedokli šajā jautājumā un norādījis, ka “pastāvīgās dzīvesvieta” katrā regulā ir noteikta autonomi. Tādēļ pastāvīgās dzīvesvietas definīcija dažādās regulās var atšķirties, un var būt zināma atšķirība starp to, kā tā tiek definēta Mantošanas regulā attiecībā uz mirušo, un kā tā tiek definēta attiecībā uz bērniem vai laulātajiem, piemērojot citas regulas.⁷⁶ Arī ģenerālvokāts secinājumos ir uzsvēris, ka, lai arī nav liegts atsaukties uz citās Savienību tiesību normās lietoto “pastāvīgās dzīvesvietas” definīciju, šāda vieta, kurai ir raksturīga cieša un stabila saikne ar attiecīgo valsti, ir jāvērtē, ņemot vērā Mantošanas regulas īpašos mērķus, kas minēti Regulas 7. apsvērumā. Līdz ar to primāri “pastāvīgā dzīvesvieta” ir jānosaka atbilstoši Mantošanas regulā ietvertajām norādēm, bet uz citām var atsaukties tikai pakārtoti.⁷⁷

⁷⁴ European Parliament, The state of implementation of the EU Succession Regulation's provisions on its scope, applicable law, freedom of choice, and parallelism between the law and the courts, European Union, 2017. Pieejams: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/596822/IPOL_BRI\(2017\)596822_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/596822/IPOL_BRI(2017)596822_EN.pdf) (aplūkots 29.03.2020.)

⁷⁵ Zīle K., Krūmiņš T. Mantošanas regulas piemērošana praksē - mācība, kas vēl jāapgūst. Jurista Vārds, 2019. gada 26. novembris, Nr. 47(1105).

⁷⁶ European Parliament, The state of implementation of the EU Succession Regulation's provisions on its scope, applicable law, freedom of choice, and parallelism between the law and the courts, European Union, 2017. Pieejams: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/596822/IPOL_BRI\(2017\)596822_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/596822/IPOL_BRI(2017)596822_EN.pdf) (aplūkots 29.03.2020.)

⁷⁷ Ģenerālvokāta Manuela Kamposa Sančesa-Bordonas 2020. gada 26. marta secinājumi lietā C-80/19.

Attiecībā uz “pastāvīgo dzīvesvietu”, kā viens no Lietuvas Augstākās tiesas prejudiciālajiem jautājumiem Eiropas Savienības tiesai bija šāds - vai mirušā pastāvīgajai dzīvesvietai regulas izpratnē ir jābūt vienai vai, gluži pretēji, var pieļaut, ka viņam ir vairākas pastāvīgās dzīvesvietas? Ģenerālvokāts secinājumos norāda, ka “pastāvīgā dzīvesvieta” regulas sistēmā parasti ir vispārēja piesaiste, lai noteiktu starptautisko jurisdikciju un piemērojamos tiesību aktus. Šāda dzīvesvieta var būt tikai viena, nevis vairākas. Ja pieļautu situāciju, ka personai var būt vairākas pastāvīgās dzīvesvietas, tad Regulas tiesību normas zaudētu savu lietderību, ja radušos problēmu atrisināšanas nolūkā tiktu atzīts, ka personas pastāvīgā dzīvesvieta var būt vairākas valstīs vienlaicīgi. Šādas iespējas dēļ zaudētu jēgu liela daļa no normatīvā akta noteikumiem, kas atsaucas uz “pastāvīgo dzīvesvietu”. Turklāt visās regulās uz šo piesaisti atsaucas vienskaitlī – “pastāvīgā dzīvesvieta”, nevis daudzskaitlī.⁷⁸ Eiropas Komisija, ņemot vērā, ka cilvēku brīva pārvietošanās ir Eiropas Savienības vienotā tirgus un visas Eiropas Savienības stūrakmens, un, apzinoties, ka vairāk nekā 14 miljonu Eiropas Savienības pilsoņu studē, strādā vai dodas pensijā citā dalībvalstī, ir izstrādājusi kritērijus, kurus dalībvalstis var ņemt vērā, nosakot mirušā pastāvīgo dzīvesvietu. Šie kritēriji ir:

1. ģimenes stāvoklis un ģimenes saites,
2. uzturēšanās ilgums un nepārtrauktība attiecīgajā dalībvalstī,
3. nodarbinātība,
4. darbības, kas nav saistītas ar algotu darbu,
5. studentiem – ienākumu avots,
6. cik pastāvīgs ir personas mājoklis,
7. dalībvalsts, kurā persona maksā nodokļus,
8. pārcelšanās iemesli,
9. personas nodomi, kas balstīti uz visiem apstākļiem un pamatoti ar faktiskiem pierādījumiem.⁷⁹

Pastāv izņēmums no vispārīgā noteikuma, ka jāpiemēro tās valsts tiesību akti, kurā bija mirušā pastāvīgā dzīvesvieta nāves brīdī. Šāds izņēmums piemērojams tad, ja visi lietas apstākļi liecina, ka mirušais nāves brīdī bija acīmredzami ciešāk saistīts ar valsti, kas nav tā valsts, kuras tiesību akti būtu jāpiemēro saskaņā ar mirušā pastāvīgo dzīvesvietu nāves brīdī. Tādā gadījumā

⁷⁸ Ģenerālvokāta Manuela Kamposa Sančesa-Bordonas 2020. gada 26. marta secinājumi lietā C-80/19.

⁷⁹ European Commission. Free movement: Commission publishes guide on application of “Habitual Residence Test” for social security. 13. 01. 2014. Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_13. (aplūkots 08. 04. 2020.)

piemērojami tiesību akti būs šīs citas (ciešāk saistītās) valsts tiesību akti.⁸⁰ Tomēr šāda acīmredzami ciešāka saikne nebūtu jāizmanto kā papildus piesaistes kritērijs, ja ir sarežģīti noteikt mirušā pastāvīgo dzīvesvieta.⁸¹ Izņēmuma klauzulai jābūt rūpīgi motivētai un tās piemērošanas gadījumā notāram ir jāizskaidro iemesli, kuru dēļ notārs ir secinājis, ka situācija ir ciešāk saistīta ar valsti, kas nav mirušā pastāvīgā dzīvesvieta.⁸²

Mantošanas regula piešķir arī personām izvēlēties piemērojamus tiesību aktus. Persona var izvēlēties tikai tās valsts tiesību aktus, kuras valsts pilsonis viņš ir. Ja personai ir vairākas pilsonības, tad var izvēlēties jebkuru no valstīm, kuras pilsonis viņš ir.⁸³ Valsts, kuras likumi tiek izvēlēti, var būt Eiropas Savienības dalībvalsts vai kāda trešā valsts.⁸⁴ Pilsonība kā piesaistes kritērijs ir iekļauts ar domu, lai izvairītos no situācijas, kad tiesību akti tiek izvēlēti ar nolūku pārkāpt to personu tiesisko paļāvību, kurām ir tiesības uz neatņemamo daļu.⁸⁵ Pretējā gadījumā, persona šo tiesību noteikt piemērojamus tiesību aktus varētu izmantot ļaunprātīgi, piemēram, izvēloties tādas valsts tiesību aktus, kur nepastāv neatņemamo daļu tiesīgo institūts. Tāpēc attiecībā uz izvēli noteikt piemērojamus tiesību aktus, pastāv šis pilsonības ierobežojums. Izvēle par piemērojamo likumu personai ir skaidri jāizdara paziņojumā pēdējās gribas rīkojuma veidā.

Saskaņā ar starptautiskajiem mantošanas tiesību noteikumiem, piemērojamo tiesību aktu izvēle ir jaunums, kuru biežu piemērošanu praksē nākotnē var sagaidīt. Pati likuma izvēles klauzula var palīdzēt novērst haosu, kas rastos, ja mirušās personas pastāvīgās dzīvesvietas likumi pēc satura ievērojami atšķirtos no testatora valsts likumiem. Tas tomēr būs atkarīgs no testatora nodoma, kurš vai nu izvēlēsies savus valsts tiesību aktus, vai arī atstāj tās tiesību

⁸⁰ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 21. pants.

⁸¹ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 25. apsvēruma.

⁸² The New EU Regulation (Brussels IV): Understanding the Impact on Cross-Border Estate Planning and Administration The American Bar Association Section of International Law. Rome, Italy, 2016. Pieejams: <https://shop.americanbar.org/PersonifyImages/ProductFiles/237345198/Session%205.pdf> (aplūkots 16. 04 2020.)

⁸³ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 22. pants.

⁸⁴ European Commission. Cross border successions. A citizen's guide. Luxembourg:Publications Office of the European Union,2017. Pieejams: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/61afb4c0-a71b-11e7-837e-01aa75ed71a1>. (aplūkots 12. 04. 2020.)

⁸⁵ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 38. apsvēruma.

pārņemšanai piemērojamos tiesību aktus Regulas noteikumiem, izmantojot pastāvīgās dzīvesvietas piesaisti.⁸⁶

Tātad notāram attiecībā uz piemērojamo tiesību aktu noteikšanu visupirms būtu jāpārbauda, vai persona (mirušais) pēdējās gribas rīkojumā nav izdarījusi izvēli par piemērojamiem tiesību aktiem. Ja ir izdarīta izvēle, tad notārs pārbauda, vai mirušā pilsonība saskan ar izvēlēto valsti.

Ja izvēle nav izdarīta, tad notāram jānosaka, kura ir mirušā pastāvīgā dzīvesvieta un jāpiemēro tās valsts tiesību akti. Papildus notāram ir arī jāpārbauda, vai nepastāv pamats piemērot izņēmuma noteikumu, ja mirušajam ir bijusi ciešāka saikne ar kādu citu valsti. Konstatējot ciešāku saikni ar valsti, kas nav mirušā pastāvīgā dzīvesvieta, ir jāpiemēro tās valsts tiesību akti, ar kuru mirušajam ir bijusi ciešāka saikne.

Līdz ar to, mirušā pastāvīgā dzīvesvieta kā kritērijs piemērojamiem tiesību aktiem būs noteicošs tikai tad, ja nepastāvēs kāds no izņēmumiem: a) mirušā izvēle par piemērojamiem tiesību aktiem, kas var būt tikai mirušā pilsonības valsts, vai b) ciešāka saikne ar kādu citu valsti.

⁸⁶ Zalucki M. New revolutionary European Regulation on succession matters. Key issues and doubts. 2016., p.173. Pieejams: https://www.academia.edu/23960354/New_Revolutionary_European_Regulation_on_Succession_Matters_Key_Issues_and_Doubts. (aplūkots 16. 04. 2020.)

6. EIROPAS MANTOŠANAS APLIECĪBA

Mantošanas regula izveido arī jaunu juridisku instrumentu, kas ir izpildāms jebkurā dalībvalstī - Eiropas mantojuma apliecība (turpmāk - Apliecība). Apliecībai bez jebkādas īpašas pasludināšanas vai cita veida procedūras ir spēks visās dalībvalstīs.⁸⁷

Eiropas Mantošanas apliecība tiek izdota izmantošanai citā dalībvalstī, lai mantinieki, legatāri, kā arī testamentu izpildītāji un mantojuma pārvaldnieki ātrā un lētā veidā varētu apliecinātu savu statusu mantojuma lietā un īstenotu savas tiesības citā Eiropas Savienības dalībvalstī. Eiropas mantošanas apliecības izmantošana ir brīvprātīga, tā nav obligāta. Tādējādi joprojām ir iespējams izmantot arī citus valsts iekšējos instrumentus, piemēram, nacionālo mantošanas apliecību.

Arī jautājumā par Eiropas mantošanas apliecību pastāv nenoteiktība un atšķirīgi viedokļi. Piemēram, viens no iemesliem, kāpēc Apvienotā Karaliste izmantoja savas “*opt out*” tiesības regulas pieņemšanā, ir tādēļ, ka Eiropas mantošanas apliecība ignorējot valsts tiesību aktus, jo tā automātiski tiek atzīta katrā dalībvalstī un tiek uzverta kā izšķiroša attiecībā uz tajā regulētajām tiesiskajām attiecībām.⁸⁸

Zvērināts notārs izdod mantojuma apliecību notariālā akta formā. Tas, vai šī mantojuma apliecība ir publisks akts vai nolēmums, arī ir ļoti cieši saistīts ar jau iepriekš aplūkoto jēdziena “tiesa” tvērumu. Dalībvalstīs mantošanas lietās notāru izdotu aktu aprītei būtu jānotiek saskaņā ar Regulu. Ja notāri pilda tiesas funkcijas, viņiem ir saistoši noteikumi par jurisdikciju un to izdoto lēmumu aprītei būtu jānotiek saskaņā ar noteikumiem par nolēmumu atzīšanu, izpildāmību un izpildi. Ja notāri nepilda tiesas funkcijas, noteikumi par jurisdikciju viņiem nav saistoši un to izdoto publisko aktu aprītei būtu jānotiek saskaņā ar noteikumiem par publiskiem aktiem. Kādā dalībvalstī sastādītam publiskam aktam citā dalībvalstī ir tāds pats pierādījuma spēks, kāds tam ir izcelsmes dalībvalstī, vai vistuvāk pielīdzināmais spēks – ar noteikumu, ka tas nav acīmredzami pretrunā attiecīgās dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai (*ordre public*).⁸⁹ Līdz ar to, Latvijas notāra izdota Eiropas mantošanas apliecība, ir publisks akts, nevis nolēmums Mantošanas regulas izpratnē. Izdodot Apliecību, notāram ir jāinformē visi labuma guvēji. Iestāde patur Apliecības oriģinālu un izsniedz vienu vai vairākas apliecinātas kopijas pieteikuma iesniedzējam un jebkurai citai personai, kas izrāda likumīgu interesi. Eiropas mantošanas apliecībai derīguma termiņš ir seši mēneši.

⁸⁷ Krūmiņa I., Romas IV regula - jauns regulējums pārrobežu mantojumu lietās. Jurista Vārds, 2013. gada 21. maijs, Nr. 20 (771).

⁸⁸ Bremner P. Bridging the Gap Between Civil and Common Law: An Analysis of the Proposed EU Succession Regulation, 2010. Pieejams: <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/55418/1/LLMDissSSRN.pdf>. (aplūkots 20. 04. 2020.)

⁸⁹ Ģenerāladvokāta Ī. Bota 2019. gada 28. februāra secinājumi lietā C-658/17.

Autore saskata pretrunu Notariāta likumā,⁹⁰ proti, šā likuma 324.² pantā ir noregulēts, kādos gadījumos Latvijas notāram ir piekritīga pārrobežu mantojuma lieta. Pretrunīgs ir Notariāta likuma 324.⁸ pants, kurš vienlaikus paredz, ka Eiropas mantošanas apliecību notārs izsniedz tad, ja pārrobežu mantojuma lieta ir piekritīga Latvijai saskaņā ar Mantošanas regulas 4., 7., 10., un 11. pantu.⁹¹ Šie panti ir pretrunīgi, jo tie paredz dažādus piekritības noteikumus. Skatoties tikai Notariāta likumu nav skaidrs, vai notāram piekritību nosaka šā likuma 324.² pants vai Mantošanas regulas 4., 7., 10., un 11. pants. Līdz ar to, ir jānoskaidro, kāpēc likumā pastāv šāda pretruna un kā tad notāram būtu jārikojas.

Šī darba 3. un 4. nodaļā tika secināts, ka Latvijas notārs neietilpst Regulas jēdziena “tiesa” tvērumā. Līdz ar to, uz Latvijas notāru nav attiecināmi Mantošanas regulā ietvertie jurisdikcijas nosacījumi, kas noteikti Regulas 4., 7., 10., un 11. pantā. Tātad Notariāta likuma 324.⁸ pantā ietvertais kritērijs, ka Latvijas izdot Apliecību, ja pārrobežu mantojuma lietu ir piekritīga Latvijai saskaņā ar Mantošanas regulas 4., 7., 10. un 11. pantu, ir neizpildāms, jo Latvijas notāram piekritību nenosaka Mantošanas regula.

Salīdzinot Mantošanas regulas 64. pantu ar Notariāta likuma 324.⁸ pantu, ir redzams, ka uz Notariāta likumu ir pārnesta daļa no Regulā ietvertās tiesību normas. Mantošanas regulas 64. pants ir plašāks, tas noteic, ka izdevējiestāde ir ne tikai “tiesa” Regulas izpratnē, bet arī jebkura cita iestāde, kuras kompetencē saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir kompetence vest mantojuma lietas. Līdz ar to nav šaubu, ka Latvijas notārs ir tiesīgs izsniegt Eiropas Mantošanas apliecību.

Kompetence izdot Eiropas mantošanas apliecību

Mantošanas regulas 64. pants:

Apliecību izdod dalībvalstī, kuras tiesām ir jurisdikcija saskaņā ar 4. pantu, 7. pantu, 10. pantu vai 11. pantu. Izdevējiestāde ir:

- a) tiesa, kā definēts 3. panta 2. punktā; vai
- b) cita iestāde, kuras kompetencē saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir nodarboties ar mantojuma lietām.

⁹⁰ Notariāta likums: LR likums. Pieņemts 01. 06. 1993.

⁹¹ 2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, 64. pants.

Notariāta likuma 324.⁸ pants:

Eiropas mantošanas apliecību izsniedz zvērināts notārs, ja pārrobežu mantojuma lieta ir piekritīga Latvijai saskaņā ar Mantošanas regulas 4., 7., 10. un 11. pantu.

Piemērojot tikai Notariāta likuma regulēju, nāktos secināt, ka Latvijas notārs nemaz nevar izsniegt Eiropas mantošanas apliecību. Autore uzskata, ka Notariāta likuma 324.⁸ pants ir lieks, proti, būtu nepieciešams izslēgt šo pantu no Notariāta likuma. Pirmkārt, tas tikai rada neskaidrību, pēc kādiem noteikumiem Latvijas notāram ir jānosaka jurisdikcija. Otrkārt, Mantošanas regulas 64. panta b) punkts piešķir Latvijas notāram kompetenci izdot Eiropas mantošanas apliecību. Šajā Mantošanas regulas pantā ir skaidri noteikts, ka izdevējiestāde ir ne tikai “tiesa” Mantošanas regulas izpratnē, bet arī cita iestāde, kuras kompetencē saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir mantojuma lietas vešana.⁹² Tādējādi, Notariāta likuma 324.⁸ pants patiesībā nepilnīgi ir pārņemts no Regulas 64. panta. Līdz ar to, vēl jo vairāk nav nepieciešams Notariāta likumā nepilnīgi pārrakstīt Regulā teikto, ja pati Regula jau piešķir Latvijas notāram tiesības izdot Eiropas mantošanas apliecību. Tā kā Notariāta likuma 324.⁸ pants ir nepilnīgi pārrakstīts no Regulas 64. panta un veido pretrunu ar Notariāta likuma 324.² pantu, tad autore uzskata, ka ir nepieciešams veikt grozījumu Notariāta likumā, izslēdzot 324.⁸ pantu.

Atšķirībā, piemēram, no direktīvām, regulas nav jāpārņem nacionālajos tiesību aktos, vēl jo vairāk, tas pat ir aizliegts. Aizliegums regulu pārņemšanai ES dalībvalstu nacionālajos tiesību aktos tiek pamatots, galvenokārt, ar diviem argumentiem. Pirmkārt, regulu pārņemšana nacionālajos tiesību aktos var radīt risku novirzīties no regulu normās noteiktajām prasībām, tādējādi apdraudot ES tiesību vienotību visās ES dalībvalstīs. Otrkārt, regulu pārņemšanas rezultātā var rasties problēmas ar regulu normu spēkā stāšanās datumu, jo var nebūt skaidrs, vai regulu normas ir spēkā no to pieņemšanas brīža ES līmenī vai pārņemšanas brīža nacionālajos tiesību aktos.⁹³

⁹³ Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. Eiropas Savienības tiesību ieviešanas rokasgrāmata. 2014, 26. lpp.

SECINĀJUMI

1. Pēdējo gadu laikā mantojumu tiesības vairs netiek uztvertas tikai kā nacionālas tiesības. Šobrīd mantojumu tiesības tiek regulētas arī pārnacionālā līmenī, jo, pirmkārt, tā iespējams novērst kolīzijas, kas rodas starp dažādos tiesību aktos esošajām tiesību normām, un, otrkārt, paātrināt un vienkāršot mantojumu lietas vešanu.
2. Regula respektē dalībvalstīs pastāvošās dažādās sistēmas mantojumu lietu vešanai un pieļauj, ka tajā ietvertie jurisdikcijas noteikšanas nosacījumi nav attiecināmi uz pārrobežu mantojuma lietu vešanu latīņu tipa notariāta dalībvalstīs, jo notāri nepilda tiesas funkcijas. Tā nav tikai Regulas 3. panta 2. punkta īpatnība. Šī norma ir saskanīga ar Regulas 20., 21. un 36. apsvērumu, 79. pantu un Eiropas Komisijas publicēto sarakstu ar valstīm, kuras attiecas uz Regulas 3. panta 2. punktu. To apstiprina gan Regulas izstrādes materiāli, it īpaši Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomē pieņemtais lēmums, ka Regulā paredzētie jurisdikcijas noteikšanas nosacījumi neattieksies uz to dalībvalstu notāriem, kas pieder pie latīņu tipa notariāta, gan arī Eiropas Savienības tiesas judikatūra. Tiesa ir secinājusi, ka notārs neietilpst jēdziena “tiesa” tvērumā, ja notāra funkcijas nav uzskatāmas par tādām, kas pašas par sevi ir daļa no tiesas funkcijām. Tātad Regulā ietvertie jurisdikcijas noteikšanas nosacījumi nav attiecināmi uz gadījumiem, kad Latvijas notārs ved pārrobežu mantojuma lietu.
3. Secinājums, ka Regulā ietvertie jurisdikcijas noteikšanas nosacījumi nav piemērojami tajās dalībvalstīs, kurās pastāv latīņu tipa notariāts, vēl nenozīmē, ka netiek sasniegts Regulas mērķis – noteikt vienotu regulējumu pārrobežu mantojuma lietās visā Eiropas Savienībā. Notāri, kuriem nav saistoši Regulas jurisdikcijas noteikumi, izdodot mantošanas apliecību, pēc būtības nesadrumstalo mantojumu attiecībā uz objektīvo iznākumu, jo, pat ja mantojuma lietas tiek vestas vairākās dalībvalstīs, kompetentajām iestādēm vai amatpersonām ir jāpiemēro vienas un tās pašas valsts tiesību akti. Vairāku mantošanas apliecību esība ir akceptēta Regulas 36. apsvērumā. Šādā gadījumā iesaistītajām pusēm, kad tās ir uzzinājušas par paralēli notiekošajiem procesiem, pašām būtu jāvienojas, kā turpmāk rīkoties. Ja tās nevar vienoties, tad mantošanas lieta būtu jāizskata un par to būtu jālemj tiesai, kurai saskaņā ar Regulu ir jurisdikcija.
4. Atbilstoši Notariāta likuma 324.¹ pantam pārrobežu mantojuma lietu vešanā zvērināts notārs piemēro šā likuma nosacījumus, ciktāl to pieļauj Eiropas Savienības tiesību

normas, kuras ir tieši piemērojamas Latvijā. Tā kā Latvijas notārs nav uzskatāms par “tiesu” mantošanas regulas izpratnē, tad uz Latvijas notāru nav attiecināmi Mantošanas regulas noteikumi par jurisdikciju. Attiecīgi Regula pieļauj, ka jurisdikcijas noteikšanai piemēro nacionālos tiesību aktus. Latvijā notāra darbību attiecībā uz pārrobežu mantojuma lietu vešanu regulē Notariāta likuma XXIX¹ nodaļa. Šā likuma 324.² pants noteic Latvijas notāra kompetenci pārrobežu mantojuma lietās.

5. Neattiecinot starptautiskās jurisdikcijas noteikumus uz Latvijas notāru, netiek sašaurināta notāra kompetence, bet gan tieši pretēji, tā tiek paplašināta. Starptautiskās jurisdikcijas noteikšanai piesaiste ir pastāvīgā dzīvesvieta, bet Notariāta likuma 324.² pants paredz piecas dažādas piesaistes, kurām īstenojoties, notārs ir tiesīgs uzsākt pārrobežu mantojuma lietu. Likumā uzskatītās piecas piesaistes ir alternatīvas, un nevienai no tām nav priekšroka pār kādu citu.
6. Tas, ka attiecībā uz Latvijas notāru nav attiecināmi Regulā ietvertie jurisdikcijas noteikšanas nosacījumi, nebūt nenozīmē, ka notāram nav jāpiemēro Mantošanas regula. Notāram, vedot pārrobežu mantojuma lietu, ir jāpiemēro Mantošanas regula, lai, pirmkārt, noteiktu lietā piemērojamus tiesību aktus, un otrkārt, izdotu Eiropas mantošanas apliecību. Notāram, uzsākot pārrobežu mantojuma lietu, lai noteiktu jurisdikciju, nav jānosaka mirušā pastāvīgā dzīvesvieta, bet gan jāpiemēro Notariāta likuma 324.² pantā minētie kritēriji, taču, nosakot piemērojamus tiesību aktus, notāram ir jākonstatē, kura ir mirušā pastāvīgā dzīvesvieta, lai piemērotu tās valsts tiesību aktus. Piemērojamie tiesību akti var būt jebkuras valsts tiesību akti.
7. Dzīvesvieta kā piesaiste jurisdikcijas noteikšanai pati par sevi var būt strīdus objekts, taču starp piesaistēm “pēdējā dzīvesvieta” un “pastāvīgā dzīvesvieta” nevar likt vienādības zīmi, tās nav identiskas. Notāram, nosakot jurisdikciju, ir jāizmanto piesaiste “pēdējā dzīvesvieta”, taču, nosakot piemērojamus tiesību aktus, jāizmanto piesaiste “pastāvīgā dzīvesvieta”.
8. Latvijas notāra izdota Eiropas mantošanas apliecība, ir publisks akts, nevis nolēmums Mantošanas regulas izpratnē.
9. Latvijas notārs, vedot pārrobežu mantojuma lietu, nav uzskatāms par “tiesu”, taču jāņem vērā, ka citā starptautisko privāttiesību jomā, piemēram, izskatot pārrobežu laulības šķiršanas lietu, notārs tomēr ir uzskatāms par “tiesu”.

10. Notariāta likuma 324.² un 324.⁸ panti ir savstarpēji pretrunīgi, jo tie paredz dažādus piekritības noteikumus. Latvijas notāram piekritību vest pārrobežu mantojuma lietu nosaka saskaņā ar Notariāta likuma 324.² pantu. Savukārt, šā likuma 324.⁸ pants noteic, ka Eiropas Mantošanas apliecību notārs izsniedz, ja pārrobežu mantojuma lieta ir piekritīga Latvijai saskaņā ar Mantošanas regulas 4., 7., 10., un 11. pantu. Tā kā uz Latvijas notāru nav attiecināmi Mantošanas regulā ietvertie jurisdikcijas nosacījumi, tad Notariāta likuma 324.⁸ pants ir neizpildāms, jo pārrobežu mantojuma lietas piekritību Latvijas notāram nenosaka saskaņā ar Mantošanas regulas 4., 7., 10. un 11. pantu. Notariāta likuma 324.⁸ pants ir izslēdzams, jo notāra kompetenci izsniegt Eiropas mantošanas apliecību noteic Regulas 64. pants. Tas paredz, ka Apliecības izdevējiestāde ir ne tikai “tiesa” Regulas izpratnē, bet arī jebkura cita iestāde, kuras kompetencē saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir kompetence vest mantojuma lietas. Līdz ar to Latvijas notārs ir tiesīgs izsniegt Eiropas Mantošanas apliecību atbilstoši Regulas 64. pantam.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

Literatūra:

1. Bremner P. Bridging the Gap Between Civil and Common Law: An Analysis of the Proposed EU Succession Regulation, 2010. Pieejams: <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/55418/1/LLMDissSSRN.pdf> (aplūkots 20. 04. 2020.)
2. Commission of the European Community, Impact Assessment. 14. 10. 2009, SEC (2009) 410 final. Pieejams: https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=C_ELEX:52009SC0410 (aplūkots 10. 02. 2020.)
3. Drobiševska E. Daži izaicinājumi jaunajā Eiropas Savienības mantošanas regulā. Grām: Ārvalsts investīcijas: kad tiesības mijiedarbojas. Latvijas Universitātes 74. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2016.
4. European Commission. Free movement: Commission publishes guide on application of “Habitual Residence Test” for social security. 13. 01. 2014. Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_13 (aplūkots 08. 04. 2020)
5. European Commission. Cross border successions. A citizen’s guide. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. Pieejams: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/61afb4c0-a71b-11e7-837e-01aa75ed71a1> (aplūkots 18. 03. 2020)
6. European Parliament, The state of implementation of the EU Succession Regulation’s provisions on its scope, applicable law, freedom of choice, and parallelism between the law and the courts, European Union, 2017. Pieejams: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/596822/IPOL_BRI\(2017\)596822_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/596822/IPOL_BRI(2017)596822_EN.pdf). (aplūkots 29. 03. 2020.)
7. Frimston R. Partner at Russell-Cooke and Chair of STEP’s EU Committee. Frequently asked questions and frequent misunderstandings. Pieejams: https://www.step.org/sites/default/files/Policy/Succession_Regulation_FAQs.pdf (aplūkots 16. 04. 2020)
8. Kačevska I., Rudevska B., Buka A., Dambergs M., Fillers A., Efektīva Eiropas Savienības tiesību aktu pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās izstrāde, pārņemšana, ieviešana un piemērošana. Rīgā: 2015. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/EST%20judikatura/TM_vadlinijas_ES%20parrobezu.pdf (aplūkots 10. 02. 2020.)
9. Kalnciema P. Mantošanas regulas piemērošana pārrobežu mantojuma lietās. 2019.
10. Krūmiņa I., Romas IV regula - jauns regulējums pārrobežu mantojumu lietās. Jurista Vārds, 2013. gada 21. maijs, Nr. 20 (771).

11. Kūtris G., Dubure V., Fogels A. u.c. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998.
12. Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. Eiropas Savienības tiesību ieviešanas rokasgrāmata. 2014.
13. Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas mājaslapa. Mantošanas regula. 08. 07. 2016.
Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/eiropas-parlamenta-un-padomes-2012-gada-4-julija-regula-es-nr-650-2012-par-jurisdikciju-piemerojamie> (aplūkots 10. 02. 2020)
14. Liepniece E. Pārrobežu mantojuma lietu vešana pie Latvijas notāra. 2019.
15. Pamboukis P.H. EU Succession Regulation No. 650/2012: A Commentary. Greece: Nomiki Bibliothiki /C.H.Beck/Hart/Nomos, 2017.
16. Platace L. Atvieglos pārrobežu mantojuma lietu kārtosanu. 30. 03. 2012. Pieejams: <https://lvportals.lv/norises/246068-atvieglos-parrobezu-mantojuma-lietu-kartosanu-2012>. (aplūkots 15. 03. 2020)
17. Popescu D.A. Guide on international private law in successions matters. Romania, Onești: „Magic Print” Publishing House, 2014. Pieejams: <http://old.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=Sr4HhCRh6zU%3D&tabid=2980> (aplūkots 10. 03. 2020).
18. Rasnačs L. Jurisdikcija un tās noteikšana civiltiesiska rakstura lietās. 2009, Rīga.
Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/zinas/kopsavilkums_Lauris_Rasnačs_LV.pdf (aplūkots 09. 03. 2020.)
19. Rone D. Mantojuma tiesību eiropeizācija. Jurista Vārds, 2009. gada 10. novembris, Nr.45 (588).
20. Sagatavojis autoru kolektīvs Chew C. (Ševes K.), Bukas A., Gailīša K., Strazdiņa Ģ. zinātniskajā redakcijā, Eiropas Savienības tiesības I daļa. Institucionālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014.
21. The information referring to Article 79 of Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession. Pieejams: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=ee89f046-7259-4259-93bc-555e6c126ce1> (aplūkots 03. 03. 2020.)
22. The New EU Regulation (Brussels IV): 1 Understanding the Impact on Cross-Border Estate Planning and Administration The American Bar Association Section of International Law. Rome, Italy, 2016. Pieejams: <https://shop.americanbar.org/PersonifyImages/ProductFiles/237345198/Session%205.pdf> (aplūkots 16. 04 2020.)
23. Tieslietu ministrijas 2015. gada 21. maija priekšlikums likumprojektam “Grozījumi Notariāta likumā” Latvijas Republikas Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājam

- G. Bērziņa kungam. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/82BF82EEC4CD391FC2257E4D002368B3?OpenDocument> (aplūkots 10. 03. 2020).
24. Zalucki M. New revolutionary European Regulation on succession matters. Key issues and doubts. 2016. Pieejams: https://www.academia.edu/23960354/New_Revolutionary_European_Regulation_on_Succession_Matters_Key_Issues_and_Doubts (aplūkots 16. 04. 2020.)
25. Zīle K., Krūmiņš T. Mantošanas regulas piemērošana praksē - mācība, kas vēl jāapgūst. Jurista Vārds, 2019. gada 26. novembris, Nr. 47 (1105).

Normatīvie akti:

26. Civillikums: LR likums. Pieņemts 28. 01. 1937.
27. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām. *Roma I regula*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 04. 07. 2008. L 177/6.
28. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām. *Roma II regula*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 31. 07. 2007. L 199/40.
29. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. *Brisele I bis regula*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 20.12.2012 L 351/1.
30. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.650/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi. *Mantošanas regula*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 27. 7. 2012. L 201/107.
31. Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Latvijas Vēstnesis, 03.02.1993. Nr. 394/396 (1854/1856).
32. Notariāta likums: LR likums. Pieņemts 01. 06. 1993.
33. Noteikumi par zvērinātu notāru amata vietām: Ministru kabineta 2005. gada 29. marta noteikumi nr. 215.
34. Noteikumi par zvērinātu notāru amata vietām: Ministru kabineta 2019. gada 28. maija noteikumi nr. 230.

35. Padomes regula (EK) Nr. 2201/2003(2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. *Brisele II bis regula*. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 23. 12. 2003, L 338.
36. Padomes regula (ES) Nr. 1259/2010 (2010. gada 20. decembris), ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai. *Roma III regula*. Eiropas Savienības oficiālais Vēstnesis, 29. 12. 2010. L 343/10.
37. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regula par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, lēmumu un autentisku aktu atzīšanu un izpildi mantošanas jomā un par Eiropas mantojuma apliecības izveidi. Pieejams:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52009PC0154> (aplūkots 08. 04. 2020.)

Juridiskās prakses materiāli:

38. Eiropas Savienības tiesas 1982. gada 6. oktobra spriedums lietā C-283/81 *CILFIT*.
39. Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 23. maija spriedums lietā C-658/17 WB pret Notariusz Przemyslaw Bac.
40. Ģenerālvokāta Ī. Bota 2019. gada 28. februāra secinājumi lietā C-658/17.
41. Ģenerālvokāta Manuela Kamposa Sančesa Bordonas 2020. gada 26. marta secinājumi lietā C-80/19.
42. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 27. aprīļa lēmums lietā SKC-815/2018.
43. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu lietā C-80/19.

PIELIKUMS

Nr.1

(oriģinālajā valodā)

The information referring to Article 79 of Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession

List 1

Authorities and legal professionals with competence in matters of succession, other than a judicial authority, as defined in Article 3(2);

- in Belgium, notary,
- in Bulgaria, not applicable,
- in the Czech Republic, notary,
- in Germany, not applicable,
- in Estonia, not applicable,
- in Greece, notary,
- in Spain, notary,
- in France, not applicable,
- in Croatia, notary,
- in Italy, not applicable,
- in Cyprus, not applicable,
- in Latvia, not applicable,
- in Lithuania, not applicable,
- in Luxembourg, not applicable,
- in Hungary, notary,
- in Malta, not applicable,
- in the Netherlands, not applicable
- in Austria, not applicable,
- in Poland, not applicable,
- in Portugal, notary,
- in Romania, not applicable,

- in Slovenia, not applicable,
- in Slovakia, not applicable,
- in Finland, estate distributor,
- in Sweden:

(a) Swedish Tax Agency (Skatteverket)

(b) estate distributor (skiftesman),

(c) executor of the will (testamentsexekutor), when in the role of the estate distributor without a special appointment to that effect,

(d) special estate administrator (särskild boudredningsman), when in the role of the estate distributor without a special appointment to that effect,

(tulkojums no angļu valodas)

Informācija, kas attiecas uz 79. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 4. jūlija Regulā (ES) Nr. 650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu pieņemšanu un izpildi mantošanas jomā un par Eiropas mantojuma apliecības izveidi

1. saraksts

Iestādes un tiesību speciālisti, kas ir kompetenti mantošanas jautājumos, izņemot tiesu iestādi, kā noteikts 3. panta 2. punktā;

- Beļģijā notārs,
- Bulgārijā, nepiemēro,
- Čehijā, notārs,
- Vācijā, nepiemēro,
- Igaunijā, nepiemēro,
- Grieķijā, notārs,
- Spānijā, notārs,
- Francijā, nepiemēro,
- Horvātijā, notārs,
- Itālijā, nepiemēro,
- Kiprā, nepiemēro,
- Latvijā, nepiemēro,
- Lietuvā, nepiemēro,

- Luksemburgā, nepiemēro,
- Ungārijā, notārs,
- Maltā, nepiemēro,
- Nīderlandē nepiemēro
- Austrijā, nepiemēro,
- Polijā, nepiemēro,
- Portugālē, notārs,
- Rumānijā, nepiemēro,
- Slovēnijā, nepiemēro,
- Slovākijā, nepiemēro,
- Somijā, nekustamā īpašuma izplatītājs,
- Zviedrijā:
 - a) Zviedrijas Nodokļu aģentūra (Skatteverket)
 - b) īpašumu izplatītājs (skiftesman),
 - c) testamenta izpildītājs (testamentsexekutor) mantojuma izplatītāja lomā bez īpašas iecelšanas šajā sakarā,
 - d) īpašam īpašuma pārvaldniekam (särskild boupföringsman), ja viņš ir mantojuma izplatītāja lomā bez īpašas iecelšanas šajā sakarā.

Rakstveida intervija ar notāru par pārrobežu mantojuma lietām

1. Vai esat savā praksē vedis/vedusi pārrobežu mantojuma lietu?
2. Vai Mantošanas regulas* jēdziena "tiesa" tvērumā, Jūsaprāt, ietilpst arī Latvijas notārs, kurš ved pārrobežu mantojuma lietu?
3. Vai Mantošanas regulā ietvertie jurisdikcijas noteikumi ir saistoši Latvijas notāram, kurš ved pārrobežu mantojuma lietu? Ja atbilde ir noliedzīga, tad pēc kura normatīvā regulējuma notāram būtu jānosaka jurisdikcija?
4. Vai kritēriji “pēdējā dzīvesvieta” un “pastāvīgā dzīvesvieta”, kurus piemēro jurisdikcijas noteikšanai, ir identiski vai arī tiem ir atšķirīgas pazīmes?
5. Vai Latvijā notāram, vedot pārrobežu mantojuma lietu, ir jāgarantē objektivitāte un pušu tiesības tikt uzklausītam? Kāds normatīvais tiesību akts to nosaka, proti, Mantošanas regula vai kāds nacionālais normatīvais akts?
6. Vai Latvijas notāram mantojuma lietu vešana ir deleģēta funkcija no tiesu varas un vai Latvijas notārs, vedot pārrobežu mantojuma lietu, pilda kādas tiesu funkcijas?

* Mantošanas regula - Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 650/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi

Zvērinātas notāres Zanes Ernštreites atbildes uz intervijas jautājumiem

1. Vai esat savā praksē vedis/vedusi pārrobežu mantojuma lietu?
-Jā
2. Vai Mantošanas regulas* jēdziena "tiesa" tvērumā, Jūsaprāt, ietilpst arī Latvijas notārs, kurš ved pārrobežu mantojuma lietu?
-Jā
3. Vai Mantošanas regulā ietvertie jurisdikcijas noteikumi ir saistoši Latvijas notāram, kurš ved pārrobežu mantojuma lietu? Ja atbilde ir noliedzīga, tad pēc kura normatīvā regulējuma notāram būtu jānosaka jurisdikcija?
-Jā
4. Vai kritēriji “pēdējā dzīvesvieta” un “pastāvīgā dzīvesvieta”, kurus piemēro jurisdikcijas noteikšanai, ir identiski vai arī tiem ir atšķirīgas pazīmes?
- Dzīvesvietas jautājums vispār var būt strīdus objekts, lai saprastu lietas piekritību.
5. Vai Latvijā notāram, vedot pārrobežu mantojuma lietu, ir jāgarantē objektivitāte un pušu tiesības tikt uzklautam? Kāds normatīvais tiesību akts to nosaka, proti, Mantošanas regula vai kāds nacionālais normatīvais akts?
- Latvijas notārs, veicot jebkuru darbību, ir pakļauts Latvijas tiesību aktiem, kā arī pārējiem viņa darbību regulējošiem tiesību aktiem – gan starptautiskiem, gan nacionāliem.
6. Vai Latvijas notāram mantojuma lietu vešana ir deleģēta funkcija no tiesu varas un vai Latvijas notārs, vedot pārrobežu mantojuma lietu, pilda kādas tiesu funkcijas?
- Neesmu par šo domājusi.

Zvērināta notāra Pētera Ducmaņa atbildes uz intervijas jautājumiem

1. Vai esat savā praksē vedis/vedusi pārrobežu mantojuma lietu?
 - Diemžēl vai par laimi pagaidām praksē neesmu vedis nevienu pārrobežu mantojuma lietu.

2. Vai Mantošanas regulas* jēdziena "tiesa" tvērumā, Jūsaprāt, ietilpst arī Latvijas notārs, kurš ved pārrobežu mantojuma lietu?
 - Minētajā tvērumā ietilpst arī Latvijas notārs, precīzāk-zvērināts notārs.

3. Vai Mantošanas regulā ietvertie jurisdikcijas noteikumi ir saistoši Latvijas notāram, kurš ved pārrobežu mantojuma lietu? Ja atbilde ir noliedzoša, tad pēc kura normatīvā regulējuma notāram būtu jānosaka jurisdikcija?
 - Jā, ir saistoši, pamatojoties uz to pašu regulu.

4. Vai kritēriji “pēdējā dzīvesvieta” un “pastāvīgā dzīvesvieta”, kurus piemēro jurisdikcijas noteikšanai, ir identiski vai arī tiem ir atšķirīgas pazīmes?
 - Ja nemaldos, regulas izpratnē iet runa par pēdējo pastāvīgo dzīvesvietu (vietu, kurā cilvēks uzturas pastāvīgi vai pārsvarā).

5. Vai Latvijā notāram, vedot pārrobežu mantojuma lietu, ir jāgarantē objektivitāte un pušu tiesības tikt uzklautam? Kāds normatīvais tiesību akts to nosaka, proti, Mantošanas regula vai kāds nacionālais normatīvais akts?
 - Jā, jāgarantē. Var atsaukties uz Notariāta likuma vispārīgajām normās par notāra lietu vešanu un notariālo darbību izpildīšanu, arī Satversmi attiecībā uz tiesu. Iestāžu objektivitāti.

6. Vai Latvijas notāram mantojuma lietu vešana ir deleģēta funkcija no tiesu varas un vai Latvijas notārs, vedot pārrobežu mantojuma lietu, pilda kādas tiesu funkcijas?
 - Latvijas notārs tiesas funkcijas neveic. Viņš savu darbību veic neatkarīgi un ir pakļauts tikai likumam.

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs “Pārrobežu mantojuma lietu vešana pie Latvijas notāra: teorija, prakse un problēmjautājumi” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantojot tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Laura Laviņa _____

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: lekt. Mg. iur. Kristīne Zīle _____ .2020.

Recenzents:

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā __. __.2020.

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē __. __.2020. prot Nr. ____
vērtējums _____

Komisijas sekretārs/e: